

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Första Kammaren. N:o 28.

Tisdagen den 29 april.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

Anmälades och bordlades
bevillningsutskottets memorial:

n:o 30, i anledning af återremiss af viss del af bevillningsutskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903; och

n:o 31, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903; äfvensom

andra särskilda utskottets utlåtande n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen, till lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran samt till lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den af herr *Bondesson* den 26 innevarande månad väckta och då bordlagda motion, n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 26 innevarande april bordlagda utlåtanden n:is 56—62.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 26 innevarande månad bordlagda memorial n:o 63, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor under riksstatens nionde hufvudtitel.

Punkten 1.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid föredragning af statsutskottets den 26 i denna månad bordlagda memorial n:o 64, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjerde, femte, sjette, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1902 åt en del tjenstemän och betjente m. m., godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande, den 26 innevarande månad bordlagda ärenden, nemligen bevillningsutskottets betänkanden n:is 26—29, bankoutskottets memorial n:o 10, lagutskottets utlåtanden n:is 47 och 48, äfvensom första särskilda utskottets memorial n:o 3.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6, angå-

ende regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkten 1.

Herr Benedicks: Innan diskussionen om den nu föredragna punkten börjar, ville jag yttra några ord rörande sjöförsvarsbudgeten.

Sedan flera år har sjöförsvarsbudgeten minskats med den ena millionen efter den andra. Hvad kan orsaken dertill vara? Är vår flotta måhända fullt färdig? Jag tror det icke; tvärtom. Äro tiderna så fredliga, att det är stor osannolikhet för att vi kunna komma i krig? Jag tror sannolikheten snarare är för att vi snart nog kunna komma i krig; vi veta icke när. Vi böra vara rustade. Huru har då regeringen uppfattat den saken? Vi veta, att anslagen förut varit så små, att Riksdagen måste träda emellan, då det väckts en särskild motion om ökande af flottans materiel. Nu har man hört, att materielen börjat komma upp emot antalet manskap. Man säger, att manskap nu snart kommer att fattas. Således är det djupt ingripande förändringar, som tarivas. Derfor är det icke så lätt för enskilda motionärer att fylla den lucka, regeringen tyckes hafva lemnat. Men därför måste jag också lägga Kongl. Maj:t på hjertat, att det nu som alltid är han, som bör behålla initiativet. Och jag hoppas särskildt af vår nye chef för sjöförsvarsdepartementet, att han måtte visa sig lika rask nu som när det förut gällt att fullborda vackra bedrifter.

Jag har intet yrkande att göra.

*Ökning af
anslaget till
aflönning af
flottans kärer
och stater.*

Herr Bildt: Herr grefve och talman! I den nu föredragna punkten har utskottet väl tillstyrkt bifall såväl till de föreslagna organisationsförändringarna vid flottan som äfven till den föreslagna löneregleringen, men har dervid fäst det vilkor, att det s. k. sjötillägget, som hittills utgått med 50 % af dagaflöningen i land, skulle för officerare med vederlikar nedsättas och utgå allenast med 25 %. Häremot hafva denna kammars utskottsledamöter afgifvit sin reservation, i hvilken de uttala, att detta vilkor icke bör vidhäftas bifall. Det motiv, utskottet anför för en nedsättning af aflöningsförmånerna för flottan, är, att Riksdagen ju redan afslagit Kongl. Maj:ts under fjerde hufvudtiteln framställda förslag om beredande åt officerare och underofficerare vid hären af en liknande förmån under vissa förhållanden. Detta motiv torde icke kunna gälla för denna kammare, som å sin sida bifallit det nämnda förslaget under fjerde hufvudtiteln. I motiveringen till sagda förslag yttrar chefen för landtförsvarsdepartementet, att en sådan förhöjning i den ordinarie dagaflöningen under vissa förhållanden eger en viss motsvarighet vid flottan. Det finnes också en viss motsvarighet dertill, om än icke en fullständig. För det första är det ju gifvet, att under en sjökommendering måste lefnadskostnaderna blifva högre än de äro i land, och i större proportion högre

*Ökning af
anslaget till
aflöning af
flottans kårer
och stater.
(Forts.)*

än de vid armén blifva på en lägerplats i förhållande till en garnisonsort. Det finnes också en annan skillnad, och den ligger uti den mycket mera ansträngande och trägna tjenstgöring, som sjöofficeren har om bord; der finnes för honom knappt någon ostörd mellantid; han har der också ett ännu större ansvar både med afseende å en dyrbar materiel och med afseende å fartygets och dess besättnings säkerhet. Detta har också gjort, att Riksdagen i sin skrifvelse af 1876 framställde sin villighet att med hänsyn till den då nyss genomförda löneregleringen fastställa sjötilläggets belopp till 50 % af den ordinarie dagaflöningen; och detta förhållande mellan dagaflöningen i land och om bord synes vara betingadt af tjenstgöringsförhållandenas natur och har hittills också verkat lyckligt. Det måste ju gifvetvis vara af betydelse för sjöofficerskårens duglighet, att den icke behöver frukta sjökommenderingar, såsom för dem medförande ekonomisk förlust. Genom att nedsätta denna förhöjning till 25 % skulle detta hittills bestående lyckliga förhållande blifva förändradt. Men det skulle gälla icke blott officerskåren, utan äfven denna marinläkarekår, till hvars organiserande utskottet i öfrigt tillstyrkt bifall och som nu skulle upprättas. För dess organisation skulle en minskning af sjötillägget kanske verka ganska hämmande. Utskottet synes mig också genom sitt förslag hafva kommit i en ganska egen ställning, då det för underofficerarne fortfarande bibehåller ett sjötillägg af 50 %. I afsee de å dessa har alltså den gamla principen bibehållits, men i afsee de å officerare med vederlikar har utskottet velat öfvergå till en ny princip, som vi trott icke kunna hafva annat än skadliga verkningar.

På nu anförda skäl beder jag att få yrka bifall till den af herr Lundeberg m. fl. afgifna reservationen.

Herr Almén: Då denna fråga torde komma att afgöras genom gemensam votering, beder jag att få säga några ord.

Med synnerlig glädje ser jag framtiden an i så måtto, att vi äntligen få marinläkare, vana vid sjön, som kunna under de svåra omständigheter, de ofta råka ut för, reda sig sjelfva. Aflöningen hoppas jag skall vara icke alltför illa afpassad. En hvar kan begripa, att sjömannen, han må höra till den ena eller den andra klassen, har en dyrare omkostnad för sitt lifsuppehälle, då han icke ligger i hamn, utan skall ut på främmande farvatten, ja äfven om han går inom Osternsjön och kommer till dess olika hamnar. Är aflöningen nu som jag tror väl afpassad, behöfs dock ett tillägg vid dessa tillfällen. Jag hoppas därför innerligt, att Första Kammaren med sitt intresse för flottan liksom för landarmén icke skall missunna dessa tjenstemän en ökad aflöning under tjenstgöring till sjös. Särskildt tänker jag på läkarne. Marinläkarens ställning blifver icke afundsvärd. Det är ett stort framsteg, att vi få sådana, men deras ställning är, som sagdt, ej afundsvärd, och vi böra därför unna dem

den lilla förbättring i deras ekonomiska ställning, som beredes dem genom ökad dagtraktamente, då de äro till sjös. Skall frågan afgöras genom gemensam votering, är det önskligt, att Första Kammaren visar sig behjerta dessa omständigheter. Jag yrkar därför bifall till reservationen.

[*Ökning af anslaget till aflöning af flottans kärer och stater.*
(Forts.)

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt endast yrkats, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg med flere vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Herr Bildt: Utskottet har i denna punkt föreslagit en nedsättning i hvad Kongl. Maj:t begärt af 10,000 kronor, hvilket skulle motsvara den nedsättning i sjöstillägget, som utskottet påyrkat. Då nu emellertid kammaren bifallit reservationen i 1:a punkten, får jag värdsamt yrka, att kammaren behagade bifalla äfven den i samband härmed af herr Lundeberg med flere afgifna, vid denna punkt fogade reservation.

[*Höjning af anslaget till flottans öfningar.*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt allenast yrkats, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg med flere vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 6—26.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Herr Bildt: Utskottet har i föreliggande punkt icke velat tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag, utan har ansett, att behofvet af ett nytt exercishus för skeppsgossekåren icke skulle vara fullt utredt. Gent emot detta vill jag endast nämna, att i Karlskrona finnes endast ett

[*Anslag till exercis- och gymnastikhus för skeppsgossar.*

*Anslag till
exercis- och
gymnastikhus
för skepps-
gossar.
(Forts.)*

exercishus för sjömanskåren, som har en betydlig styrka, och ett annat för kustartilleriet, som nu är betydligt ökad och alltså icke längre kan upplåta sin lokal till begagnande af skeppsgossekåren. Då denna kår nu skall ökas till 600 skeppsgossar, synes naturligt, att ett särskildt exercishus är för dem erforderligt.

Utskottet har vidare ansett, att den begärda summan af 174,000 kronor är väl hög. Men deremot kan erinras, att detta exercishus skulle omfatta icke endast en gymnastiksal utan äfven en del andra öfningslokaler, hvilka blifva erforderliga derigenom, att motsvarande rum i skeppsgossekasernen måste upplåtas för förläggning af det ökade antalet skeppsgossar. Det har ifrågasatts att bygga detta hus af trä, men detta låter sig ej göra med hänsyn till husets belägenhet i närheten af flottans varf och inuti sjelfva staden. Utskottets ledamöter från Första kammaren hafva derfor ansett, att Kongl. Maj:ts förslag borde bifallas; och får jag yrka bifall till den af herr Lundeberg med flere afgifna reservationen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt annat yrkande ej förekommit, än att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg med flere vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

*Anslag till ett
nytt skepps-
gossesfartyg.*

Punkten 28.

Herr Bildt: Äfven under denna punkt har utskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag, medan deremot reservanterna från denna kammare hafva ansett Kongl. Maj:ts proposition böra bifallas, för det första af det skäl, att de för skeppsgossekårens öfningar nu afsedda fartygen icke äro för detta ändamål tillräckliga och att detta missförhållande snarast möjligt borde rättas, vidare emedan utskottet erfarit, att det särskildt för skeppsgossarnes första utbildning anses nödvändigt, att öfningen till sjös egde rum å seglande fartyg samt slutligen att kostnaden för öfningsexpedition med stridsfartyg skulle betydligt öfverstiga expeditionskostnaden för särskilda skeppsgossesfartyg, rymmande lika stort antal skeppsgossar.

På dessa skäl anhåller jag att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt endast framstälts det yrkande, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg med flere vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hem-

ställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 29—40.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41.

Herr Bildt: Utskottets ledamöter från denna kammare hafva funnit det vara af högsta vikt, att sjömätningarna vid rikets kuster må kunna bedrifvas snabbare, än som med de nu dertill disponibla medlen är möjligt och därför funnit sig i den vid den föreliggande punkten fogade reservation bära tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Anslag till påskyndande af sjömätningarna vid rikets kuster.

Jag anhåller att få yrka bifall till herr Lundebergs med fleres reservation.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt allenast det yrkande förekommit, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg med flere vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 42 och 43.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 23 och 25 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående provisoriska anordningar vid Stockholms centralstation m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 23 och 25 innevarande april bordlagda memorial n:o 44, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om första punkten af lagutskottets hemställan i utlåtande n:o 40 öfver väckta motioner om ändrad lydelse af 26 § 1 mom. samt 30 § i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883.

Sammanjemkningsförslag i fråga om ändrade bestämmelser ang. rösträtt vid prestval å landet.

Sammanjemkningsförslag i fråga om ändrade bestämmelser ang. rösträtt vid prestval å landet.
(Forts.)

Herr Hasselrot: Som kammaren behagade finna, är detta lagutskottets memorial ej åtföljdt af någon reservation. Därutaf får dock ej dragas den slutsatsen, att utskottets samtliga ledamöter varit lika tillfredsställda med det slut, utlåtandet innehåller. Då kamrarna i denna fråga fattat olika beslut, Första Kammaren stående i hufvudsak kvar på nuvarande röstgrunder, Andra Kammaren så godt som fullständigt utdömande desamma, ålåg det utskottet att utan afseende å hvad de särskilda ledamöterna höllo för rätt eller billigt i hvarje särskildt fall, söka åstadkomma en sammanjemkning af de olika besluten. Af sådan anledning är förslaget tillkommet. Men då jag för min del omfattar den åsigt, som städe i denna fråga hyllats af Första Kammaren, att en sådan begränsning, som den hvilken här ifrågasättes, hvarken är nödig eller nyttig, anhåller jag att få yrka afslag å utskottets föreliggande hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande memorial endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle vidhålla sitt förut i ämnet fattade beslut.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af nämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 45, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om meddelande af lagbestämmelser beträffande rätt att inför domstolar och andra myndigheter företräda bolag och vissa föreningar.

Punkten 1.

Ang. behörigheten att föra aktiebolags talan inför domstolar m. m.

Herr Hasselrot: Som kammaren behagade finna af den vid betänkandet fogade reservation af herr Hedenstierna och mig, har jag till alla delar instämt i motionens syfte och jemväl i utskottets utlåtande i frågan. Men förhållandet är ju det, att denna fråga redan för närvarande är i hela dess vidd dragen under Kongl. Maj:ts pröfning, och Kongl. Maj:t har vidtagit den åtgärden att öfver densamma infordra samtliga länsstyrelsernas yttranden, hvilka äfven till Kongl. Maj:t inkommit. För ögonblicket ligger ärendet hos patent- och registreringsverket och torde snart vara klart att af Kongl. Maj:t afgöras.

Under sådana förhållanden finner jag det för min del hvarken lämpligt eller riktigt att besvara regeringen med en skrifvelse uti ifrågavarande ämne. Om det emellertid skulle anses stärka den till

Kongl. Maj:t gjorda framställningen, att en skrifvelse i motionens syfte aflätes, så skall jag ej motsätta mig en sådan, men jag har dock ansett mig böra i reservationen framhålla, att en skrifvelse här är onödig.

Aug. behörigheten att föra aktiebolags talan inför domstolar m. m.

(Forts.)

Jag skall ej nu framställa något yrkande, utan afvaktar huruvida någon af kammarens ledamöter finner lämpligt göra ett afslagsyrkande.

Herr Tillberg: Utskottet har visserligen afskurit vissa delar från min motion, men då utskottet medgifvit, att lagstiftningen i det af mig anmärkta hänseendet vore otillfredsställande, och tillika hemställt om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, skall jag för min del instämman uti berörda hemställan, men jag kan, å andra sidan, icke underlåta att göra några erinringar, då det eljest skulle kunna antagas, att jag på grund af utskottets skäl föranledts instämman med utskottet.

Jag har i hufvudsak ansett, att den, som eger att teckna firman, tillika bör ega att sjelf eller genom annan föra ett bolags talan inför rätta, och jag skall be att få anföra exempel på huru, efter på senare tider gifna domslut, abnorma förhållandena äro.

En person, som eger att teckna firman, t. ex. en verkställande direktör, eger också att utfärda reverser till obegränsadt belopp, att förbinda bolaget utan inskränkning, ingå kontrakt o. s. v., men eger icke att sjelf eller genom ombud vid domstol utkräfvat dessa reverser eller göra gällande de förbindelser, som blifvit ingångna. Han eger icke ens att i de enklaste bagatelmål utföra bolagets talan, utan skall bolaget då liksom vid öfriga rättegångar uppträda antingen genom sin samlade styrelse eller genom annan person, som blifvit af styrelsen i vederbörlig ordning befullmäktigad. Detta befullmäktigande kan synas vara ganska enkelt, men för den, som något sysslat med bolagsaffärer, står det klart, att detta medför stort besvär och äfven stora vådor, då man icke kan begära, att styrelseledamöterna sjelfva skola vara jurister, utan de nödgas öfverlemnna dylika frågor åt andra. Om det t. ex. gäller ett bolag, hvars styrelse väljes i tre repriser hvart tredje år, skall sålunda, när ett dylikt bolag uppträder inför rätta, företes bolagsstämmoprotokoll från samtliga de bolagsstämmor, då de fungerande styrelseledamöterna blifvit utsedda, hvilka protokoll skola i vederbörlig ordning vara uppsatta och justerade af dertill särskildt utsedda personer, och detta medför naturligtvis stora olägenheter. Också lemna rättsskipningen talrika bevis på mål, som blifvit deserta genom obetydligare försummelser i detta hänseende. Den, som älskar digra protokoller och mångskrifveri, kanske icke så gerna afstår från den gamla ritualen, men säkert är dock, att den fördel, firmaregistret i detta fall afsåg att bereda, icke vunnits. Man trodde, när handelsregistret infördes, att det skulle vara nog att förete bevis, att styrelseledamot egde teckna firma, men tolkningen af lagen har blifvit en annan. Jag har, synes utskottet, gått för långt, då jag föreslagit att

Ang. behörigheten att föra aktiebolags talan inför domstolar m. m. det borde vara tillräckligt att förete det tryckta officiella register, som utgifves af Kongl. Maj:t. Det kan ju hända, men jag hoppas, att, när frågan kommer att beredas af Kongl. Maj:t, man då må taga i öfvervägande, huruvida icke det af mig föreslagna sättet är det enklaste och bästa. Det säges i utskottets betänkande, att öförentligheten i detta register af en uppgift väl icke alltid innebär »någon säkerhet för, att ej senare uppgift af annat innehåll lemnats till registreringsmyndigheten». Med anledning häraf beder jag få säga, att en fullmakt i och för sig icke innebär bevis, att en person i det ögonblicket eger föra talan, enär genom en fullmakt af senare datum återkallelse kan hafva skett af den förra.

(Forts.)

Jag är utskottets ärade ordförande mycket tacksam för de ord, han nyss fälde, att han i grunden icke hade något emot skrifvelseförslaget, och jag tror för min del, att regeringen är tacksam för de uttalanden, som fällas i Riksdagen i afseende å det lagstiftningsarbete, som pågår hos Kongl. Maj:t. Det lär nog ock vara en sanning, att näppeligen något väsentligare lagstiftningsarbete utföres eller beredes af Kongl. Maj:t utan efter af Riksdagen gifven anledning.

Herr Afzelius: Jag skall icke närmare ingå på sjelfva den sakfråga, som här föreligger. Jag ber endast att på grund af egen erfarenhet få konstatera, att en lagändring i det af motionären äsyftade afseendet verkligen är af behof påkallad. De fall hafva icke varit få, då aktiebolags talan måst, hvad man kallar, slopas, — d. v. s. icke blifvit pröfvad — därför att det icke presterats tillfredsställande legitimation att föra bolagets talan; och detta har nog sin orsak i en bristande tydlighet i lagen. Jag tror därför, att detta förhållande måste snart afhjelpas. Huruvida man nu vill aflåta en skrifvelse i ärendet eller icke, det är återigen så godt som en smakfråga. Huruvida man anser det skäl herr Hasselrot anförde så talande, att man därför bör afstå från att göra en framställning, som i och för sig är befogad, det öfverlemnar jag åt en hvar att sjelf bedöma.

Anledningen, hvarför jag begärde ordet, är en annan. Herrarne kunna ej undgå att finna, att motioner och framställningar om ändring i bolagslagstiftningen nu börja allt oftare framkomma. Redan sedan ett par år tillbaka ligga sådana framställningar hos Kongl. Maj:t. För några dagar sedan beslöts en framställning om ändring i denna lagstiftning på grund af en motion om revisionen i aktiebolag; i dag hafva vi denna motion, i morgon hafva vi en motion af herr Ohngren, vidare hafva vi herr Ungers stora motion och slutligen hafva vi herr Petterssons motion om beredande af trygghet och skydd för minoriteten i aktiebolag. Det är således en ganska stor mängd motioner om ändring i bolagslagstiftningen.

Hvad bevisar detta? Det tyder på att bolagslagstiftningen är behäftad med vissa brister eller åtminstone ofullständigheter. Då jag säger detta, är det ingalunda min mening att uttala något som helst

klander. Man måste utan tvifvel erkänna, att bolagslagarne äro ett godt lagstiftningsarbete, man kan t. o. m. säga ett mycket godt. Man skall dock komma i håg två omständigheter. Den ena är, att dessa bolagslagar beteckna det första steget på ett då nästan alldeles nytt område; ty den lagstiftning, vi förut egde, var ytterst obetydlig. Man skall vidare komma i håg, att, oaktadt bolagslagarna bära årtalet 1895, sjelfva förslaget dock aflemnades färdigt redan år 1890, således för 12 år sedan. Och jag behöfver icke för kammaren påpeka, hvad de sista 12 åren betyda med hänsyn till utvecklingen på det ekonomiska området och vunnen vidgad erfarenhet. Det kan därför icke förvåna, om sådana framställningar, som jag nyss nämnde, framkommit och allt jemt skola framkomma flere och flere.

*Ang. behörig-
heten att föra
aktiebolags ta-
lan inför dom-
stolar m. m.*

(Forts.)

Enligt min uppfattning — hvilken jag flere gånger förut för kammaren uttalat — är det icke lämpligt att uti ett helgjutet lagverk ofta vidtaga små lappningar och förändringar, man bör revidera lagverket på en gång. Häremot invänder man säkerligen: därför är tiden ännu icke kommen. Nej, det erkänner jag, det är den icke.

Men här har tillkommit en särskild omständighet. När vi år 1887 skaffade oss en skandinavisk firmalagstiftning, så förutsattes väl, att äfven bolagslagstiftningen skulle blifva skandinavisk. Ty firmalagstiftningen förhåller sig till bolagsstiftningen, som formen förhåller sig till innehållet; och hvilken glädje har man af att skalet är gemensamt, om sjelfva kärnan, innehållet är olika för de olika länderna!

När bolagslagarna kommo till år 1895, så ifrågasattes det emellertid icke — jag känner icke af hvilken anledning — att försöka åstadkomma denna lagstiftning gemensam för de tre nordiska länderna, utan lagstiftningen blef uteslutande svensk. Sedan dess har dock saken kommit uti ett annat läge. I Norge hafva utarbetats förslag till sådana lagar, de sista af år 1898, och i Danmark föreligger ett förslag till aktiebolagslag af år 1901. Jag tror icke, att man skall kunna förneka, att vi skulle kunna hafva åtskilligt att lära af dessa förslag, hvilka äro senare än vår lagstiftning.

Jag tror därför, att det måhända kunde vara lämpligt att nu söka begagna den möjlighet, som gick förlorad år 1895, och försöka anknyta ett gemensamt lagstiftningsarbete på detta område. Vi skulle derigenom vinna två fördelar: för det första skulle vi helt visst kunna väsentligt förbättra vår egen svenska bolagslagstiftning, och för det andra skulle kunna åstadkommas öfverensstämmelse mellan de nordiska länderna på ett område, der, utaf skäl som jag nyss har antydt, en sådan öfverensstämmelse är alldeles särskildt af behovet påkallad och lämplig.

Den tanke, jag nu tagit mig friheten framhålla, uttryckte jag redan för två år sedan, då här i kammaren behandlades frågan om en allmän skandinavisk lagstiftning. Anledningen till att jag nu åter tagit upp den, är den, att jag, uti ett betänkande rörande en annan fråga — nemligen angående herr Öhngrens motion — funnit, att tvenne

Ang. behörig- reserwanter från Andra Kammaren gjort gällande ungefär samma syn-
heten att föra punkter, som jag nu tillåtit mig framhålla.
aktiebolags ta- Något yrkande, herr talman, skall jag icke framställa.
lan inför dom- stolar m. m.
 (Forts.)

Herr Sjöcrona: Då, såvidt jag fattat rätt, lagutskottets ordförande icke framställt något yrkande, skall jag tillåta mig att, på grund af hvad han anført, yrka afslag på utskottets framställning uti punkten 1. Det är nemligen så, som lagutskottets ordförande redan har antydt, att den af motionären afgifna framställningen till innehållet fullständigt öfverensstämmer med en af Stockholms köpmannaförening hos Kongl. Maj:t gjord underdånig framställning, hvaröfver Kongl. Maj:t infordrat samtliga sina befallningshafvandes yttrande. Ärendet ligger sålunda redan uuder Kongl. Maj:ts pröfning.

Uti det utlåtande, som jag för min del afgifvit, har jag sökt ådagalägga — och jag tror äfven, att jag har ådagalagt — att aktiebolags- och föreningslagarna, rätt tillämpade och tolkade, innehålla föreskrifter just i den riktning, som motionären önskar. Då det nu emellertid visat sig, att domstolarne hafva en annan uppfattning, och då det således, såsom ock talaren på stockholmsbänken antydde, torde vara angeläget, att någon ändring sker, så ätt nämnda lagar må komma att tillämpas på ett sådant sätt, som verkligen varit menigen, så har jag visserligen ingenting emot, att något sådant sker. Jag anser det dock vara fullkomligt onödigt att nu besvära Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ett ämne, som Kongl. Maj:t redan har under sin pröfning, och på grund häraf får jag, som sagdt, yrka afslag å utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Dieden: Det är visserligen sant, som den siste ärade talaren framhöll, att en enskild korporation ingått till Kongl. Maj:t med en framställning i ämnet, äfvensom att Kongl. Maj:t godhetsfullt har gått i författning om inhemtande af åtskilliga myndigheters utlåtande i frågan. Men om dessa utlåtanden till större delen skulle utfalla afstyrkande, så kunde det ju hända, att Kongl. Maj:t då ansåge saken icke föranleda någon vidare åtgärd. Stödes deremot denna framställning af ett uttalande från Riksdagen, så får ju saken dock för Kongl. Maj:t något större värde.

Det säges nu, att man kan komma ifrån dessa svårigheter, att samtliga styrelseledamöter i ett bolag skola underteckna hvarje fullmakt, som skall utfärdas, antingen genom en bestämmelse i bolagsordningen eller genom ett beslut å bolagsstämma, hvarigenom uppdrages åt viss person att inför domstol företräda bolaget. I båda dessa fall förutsättes naturligtvis anmälan hos registreringsmyndigheten. Men i allt fall skulle ju vid hvarje fullmakt medfölja ett intyg från registreringsmyndigheten, att, enligt bolagsordning eller enligt bolagsstämmobeslut, viss person är berättigad att underteckna en dylik fullmakt. Detta är dock mycket omständligt. Då en enskild person ut-

färdar en fullmakt, behöfver ju endast hans underskrift bestyrkas af *Ang. behörig-
heten att föra
aktiebolags ta-
lan inför dom-
stolar m. m.*
tvenne vittnen; skulle det då icke lika så väl kunna gå för sig att vid
utfärdandet af fullmakt för bolag låta tvenne vittnen intyga, att enligt
dem företedda handlingar vederbörande är berättigad att utfärda dylik
fullmakt samt att han egenhändigt skrivit sitt namn? *(Forts.)*

Ett dylikt tillvägagångssätt synes mig vara det enda rätta för
lösandet af denna fråga. Då förslag härom emellertid icke föreligger,
måste jag inskränka mig till att yrka bifall till den af herr Lindhagen
vid utskottets betänkande fogade reservation, till hvilken jag redan,
såsom synes af betänkandet, inom utskottet anslutit mig.

Herr Almgren, Oscar: I likhet med herr Dieden befarar jag,
att ett afslag å skrivelseförslaget möjligen skulle kunna bibringa re-
geringen den uppfattningen, att Riksdagen ansett denna fråga vara
mindre angelägen än andra frågor, som på grund af en mångfald af
skrifvelseförslag hafva framställts under riksdagens lopp.

Såsom ett bevis på de omständliga formaliteter, som för närvarande
erfordras, för att ett aktiebolags rättegångsfullmakt skall godkännas af
domstolarne, skall jag be att få uppläsa en promemoria, som Stock-
holms köpmannaförening ansett sig böra upprätta för att tjena till
till ledning för de medlemmar af föreningen, som representera aktie-
bolag. Denna promemoria lyder som följer:

»För att aktiebolag skall inför domstol eller rättens ombudsman
anses behörigen företrädt erfordras för ombudet följande handlingar:

1:o) fullmakt, utfärdad af styrelsen eller den person styrelsen be-
myndigat att för styrelsen tala och svara;

2:o) bevis om hvilka äro ledamöter i styrelsen, hvilket bevis
lämpligen kan åstadkommas medels styrkt utdrag af bolagsstämmans
protokoll angående senast hållna styrelseval;

3:o) i händelse fullmakten icke är utfärdad af styrelsen, utan af
person, som dertill erhållit styrelsens bemyndigande, styrkt utdrag af
protokoll innefattande dylikt bemyndigande;

4:o) bevis om huru styrelsen skall vara sammansatt, hvilket bevis
lämpligen åstadkommes medelst styrkt utdrag ur bolagsordningen:

5:o) bevis att bolaget är registrerad.

Det förefaller verkligen något öfverdrifvet, att för en så enkel sak
som val af gode män, val af sysslomän eller hehandling af ackord
inför rättens ombudsman skall erfordras denna mångfald af handlingar.
Det är också den allmänna åsikten inom affärsvärlden, att det är högst
önskligt, att en ändring blir så fort som möjligt genomförd.

För min del vill jag därför uttala den förhoppning, att kammaren
icke måtte motsätta sig skrifvelseförslaget, emedan, såsom jag nyss
antydde, detta kunde få den tolkning, att Riksdagen för sin del icke
ansett denna fråga vara vigtig eller brådskande. Härvidlag är det
äfvén mera fråga om ett förtydligande af än en ändring uti sjelfva
lagstiftningen, hvilket ger mig en ytterligare anledning för mitt yrkande,

Ang. behörigheten att föra aktiebolags talan inför domstolar m. m. nemligen bifall till det uti lagutskottets hemställda förordade skrifvelse-förslaget.

(Forts.)

Herr Leman: Talaren på stockholmsbänken yttrade, att man icke bör lappa och lappa på en lag, utan att man hellre bör se till, att man får göra en genomgående revision på en gång. Detta är riktigt. Men förhållandena kunna dock någon gång vara sådana, att man äfven kan nödgas göra partiella ändringar.

Det är ett sannskyldigt kaos, som för närvarande är rådande i fråga om bolags fullmakter. Det har blifvit en sådan rättsosäkerhet i landet, så att man i enskilda fall knappast vet, hvad man skall rätta sig efter, då den ena domstolen förfar på ett sätt, den andra på ett annat.

Uti de flesta äldre bolagsordningar fans det en föreskrift derom, antingen att den verkställande direktören ensam eller ock denne tillsammans med en styrelseledamot egde rätt att utfärda fullmakter för bolaget. Det gick mycket bra för sig, åtminstone har jag aldrig hört, att en dylik föreskrift förorsakat något som helst men vare sig för bolagen eller för någon, med hvilken de haft att förhandla.

Så kom emellertid den nya bolagslagen och med den bestämmelsen om att det skulle vara styrelsen, som för bolaget egde kära och svara; men icke dess mindre har patent- och registreringsverket ända tills förlidet år registrerat bolagsordningar, deruti undantag gjorts från bolagslagens stadganden angående befogenheten att vid domstol föra bolagets talan. Uti en af de senaste bolagsordningar med dylika undantagsbestämmelser, som registrerats, nemligen bolagsordningen för förlagsaktiebolaget Trygg här i Stockholm, föreskrifves, att firman tecknas å vexlar och dylikt af en styrelseledamot, men rättegångsfullmakter af tre styrelseledamöter:

På grund af äldre bolagsordningars bestämmelser hade hos åtskilliga styrelser för aktiebolag utbildat sig den tron, att det vore till fyllest om rättegångsfullmakter undertecknades endast af den, som egde teckna bolagets firma. Detta tillvägagående blef emellertid kuperadt genom ett af högsta domstolen år 1899 afkunnadt utslag, hvaraf framgår, att då styrelseledamot i aktiebolag berättigats endast att teckna bolagets firma, har han på grund deraf icke ansetts berättigad att vid domstol föra aktiebolagets talan. Deremot har högsta domstolen i särskilda utslag förklaradt, att har i *bolagsordning* lemnats viss styrelseledamot bemyndigande att vid domstol föra bolagets talan, så har han varit behörig föra talan. Så har bolagslagen tolkats af högsta domstolen. Andra domstolar och myndigheter hafva deremot tolkat lagen på annat sätt. Såsom exempel härå, vill jag redogöra för ett i ärende angående beskattning af Kopparbergs och Hofors sågverksaktiebolag den 13 september 1899 af kongl. kammarrätten meddeladt utslag, hvilket jag har här i min hand. Bolaget hade en bolagsordning af äldre datum, enligt hvilken verkställande direktören berättigats att ut-

färda fullmakter. Direktören hade på grund häraf utfärdat fullmakt för en viss person att till kongl. kammarrätten ingifva bolagets besvär i beskattningsärendet. Kammarrätten förklarade emellertid, att som styrelsen bestode af mera än en person, men fullmakten vore underskrifven endast af verkställande direktören; alltså och då bestämmelsen i bolagsordningen, enligt hvilken denne skulle ega att sjelf eller genom ombud å bolagets vägnar tala och svara, *icke vidare vore*, mot innehållet af §§ 40, 44 och 81 i aktiebolagslagen den 28 juni 1895, *till efterrättelse gällande*, kunde besvären icke upptagas till pröfning. Mot detta utslag anförde bolaget besvär hos Kongl. Maj:t, hvars tillförordnade regering i mars 1900 återförvisade ärendet till kammarrätten under förklaring, att som bolagsordningen var af äldre datum, så egde verkställande direktören allena rätt att utfärda fullmakt för ombud. Af denna förklaring, att bolagsordningens föreskrifter skulle vara gällande, emedan bolagsordningen var af äldre datum, d. v. s. äldre än dagen för tillämpning af nu gällande aktiebolagslag, har patent- och registreringsverket tagit sig anledning att förklara, att numera, sedan embetsverket kommit under finansdepartementet, på hvars föredragning Kongl. Maj:ts beslut meddelats, registreras icke bolagsordningar, som innehålla föreskrift om att verkställande direktören ensam, eller i samråd med annan styrelseledamot, får å bolagets vägnar tala och svara. Nu kan man lätt tänka sig, hvilket kaos det skall blifva, då olika myndigheter i detta afseende tillämpa en så olika praxis, att man till slut icke vet, hvad man har att rätta sig efter. Såsom exempel på huru långt formalismen kan gå, kan jag meddela, hurusom beträffande ett bolag med sex styrelseledamöter, af hvilka, då en rättgångsfullmakt skulle utfärdas, en vistades utrikes, en rådhusrätt förklarade, att, ehuru det visades att fyra ledamöter voro beslutsmässiga, samt att fem ledamöter utfärdat fullmakten, bolaget dock icke kunde anses vara lagligen representeradt inför domstolen, och detta därför, att fullmakten vore ogiltig, enär den icke utfärdats af *hela* styrelsen. Mot invändningen, att den sjetta ledamoten vistades utrikes, svarades: att man i allt fall bort bevisa, att han varit kallad till det sammanträde, då beslut skulle fattas om fullmaktens utfärdande. Kammaren kan lätt tänka sig, hvarthän en sådan formalism skall leda i det praktiska lifvet.

Nu har man visserligen en säker metod, som ock mycket användes, nemligen att styrelsen, då den blifvit vald, konstituerar sig och bemyndigar sin ordförande eller bolagets verkställande direktör att å styrelsens vägnar utfärda fullmakter. Ja, detta är ju mycket bra. Men kan nu en styrelse, som sjelf ju ej är annat än aktieegarnes ombud, sålunda förfara — och det *kan* den enligt aktiebolagslagen — så måtte det väl icke möta något hinder att medgifva, att aktieegarne, d. v. s. just de, som äro hufvudmän för styrelsen, skulle fortfarande, liksom enligt aktiebolagslagen af år 1848, få i bolagsordning bestämma.

Ang. behörigheten att föra aktiebolags talan inför domstolar m. m.

(Forts.)

*Ang. behörig-
heten att föra
aktiebolags ta-
lan inför dom-
stolar m. m.* huruledes förfaras skulle med utfärdande af fullmakter å bolagets vägnar.

Jag vill med hvad jag nu sagt hafva uttalat, att det verkligen är af behovet påkalladt, att denna fråga snart löses på ett eller annat sätt, så att vi få enhet i rättsskipningen, och affärsmännen icke för mycket störas genom formella trakasserier.

Nu har emellertid här yrkats afslag å utskottets hemställan, emedan ärendet är under behandling hos Kongl. Maj:t. Men så, som ärendet kommit in till Kongl. Maj:t, har, enligt min åsigt, endast den ena sidan af frågan blifvit belyst. Lagutskottets framställning är något mera allmänt hållen, och därför tror jag, att det vore till stor förmån för affärslifvet, om, sedan frågan nu en gång blifvit väckt, Riksdagen icke tillbakavisade den, utan låte äfven Riksdagens åsigter komma till Kongl. Maj:ts kännedom.

Herr talman! På de af mig nu anförda skäl, tillåter jag mig yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Friherre Beck-Friis: En ärad talare sade nyss, att frågan för närvarande är föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, och att myndigheternas yttranden blifvit uti densamma infordrade.

Med anledning häraf ber jag få erinra om att detta utskottets utlåtande står omtaladt, men att af de myndigheter, som yttrat sig, »tolf afstyrkt och nio tillstyrkt en lagstiftningsåtgärd af den beskaffenhet, som sålunda i skrifvelsen omförmäلتs, under det att de öfriga ansett det mål, som man med framställningen velat vinna, kunna ernås på något annat sätt». Åsigterna bland dessa myndigheter, hvilkas mening i frågan blifvit inhemtad, äro sålunda mycket delade, och under sådana förhållanden torde en skrifvelse från Riksdagen kunna vara till gagn.

Mig synes det lämpligaste vara, att, såsom i den af herr Lindhagen afgifna reservationen föreslagits, en hemställan göres, att rätt att teckna firman äfven må medföra rätt att teckna fullmakt. Visserligen säger utskottet i sitt utlåtande, att af behörigheten till firmateckning icke ovillkorligen borde följa rätt att äfven underteckna fullmakter, då »en person kan vara lämplig för den förra af dessa uppgifter utan att därför ega förutsättningar för den senare». Vanligen förhåller det sig väl ändock så, att den person, som eger rätt att teckna bolagets firma, icke sjelf uppträder inför domstol, utan dertill anlitar ett ombud, och under sådana förhållanden borde det väl vara nog, om det sätt, hvarpå alla andra handlingar kunna å bolagets vägnar undertecknas, blefve gällande äfven i fråga om utfärdandet af fullmakter.

Herr grefve och talman! På grund af hvad jag nu anført, ber jag att få yrka bifall till den af herr Lindhagen afgifna reservationen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-

mannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lindhagen med flere vid punkten afgifna reservation, dels ock att utskottets hemställan skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 46, i anledning af väckta motioner om ändring i dels vissa §§ af lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896, dels 6 § af förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarrens tillfälliga utskotts den 8 och 9 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 5, med anledning af en af herr E. O. V. Wavrinsky väckt motion angående offentliga revisorer, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 22 och 23 innevarande månad bordlagda memorial n:o 9, angående förande inom linien af en del af riksbankens skuld för äldre sedlar, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarrens tillfälliga utskotts den 22 och 23 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 15, angående skrifvelse till Konungen i fråga om statsbidrag åt sockenbibliotek och med dem jemförliga boksamlingar.

Ang. statsbidrag åt sockenbibliotek m. m.

Herr Billing: Det finnes helt visst i denna kammare icke någon, som haft så många anledningar som jag att uttala sitt intresse för

Ang. stats-
bidrag åt soc-
kenbibliotek
m. m.
(Forts.)

sockenbiblioteken och göra hvad på honom kunnat ankomma för bildande eller utveckling af sådana bibliotek. Vid de omkring tvåhundra visitationer, som jag hållit, har det varit en stående fråga, om sådana bibliotek funnes, likasom jag också ständigt uppmanat de församlingar, der dylika bibliotek icke funnits, att bilda sådana, och de församlingar, der bibliotek funnits, att bereda anslag till deras underhåll och utveckling. Då jag således är liffigt intresserad för sockenbiblioteken — och till och med mer intresserad för dem än för det, hvarmed utskottet jemför dem, nemligen de omtalade föreläsningkurserna — så kunde ju kammaren mena, att jag med glädje skulle gifva min röst för bifall detta utskottets betänkande. Så är dock icke förhållandet. Jag har alldeles samma uppfattning som den utskottet här uttalat i sin motivering, men jag skulle efter denna motivering snarast hafva väntat ett afstyrkande af bifall från utskottets sida.

Utskottet framhåller med rätta, att bildandet och underhållet af sockenbibliotek rätteligen bör vara en kommunal angelägenhet eller ett de privata intressenas verk. Utskottet uttalar vidare, att på många håll, ja, till och med på de flesta ställen är det alldeles onödigt att statsbidrag lemnas till bildandet af sockenbibliotek. Utskottet uttrycker sig slutligen mycket skarpt och klart, när det säger »staten bör endast hjälpa till, då det gäller aflägsnare och fattigare kommuner, och äfven då endast med ett efter kommunens eller enskildes bidrag afpassadt belopp». Om nu detta är utskottets mening — hvilket det ju gifvetvis är — och om det är riktigt, så vill jag fråga, huru har utskottet tänkt sig någon form för utdelande af dylika bidrag till aflägsnare och fattigare kommuner, men icke till andra. Mig förefaller det vara ganska klart, att, om sådana bidrag skola lemnas, man ej kan göra detta beroende af om en kommun ligger aflägsset eller om den är fattig, utan ett bifall till utskottets förslag, hvaraf en riksdagskrifvelse skulle blifva följden, skulle naturligtvis komma att medföra, att i allmänhet statsbidrag skulle lemnas till bildande eller underhåll af sockenbibliotek. Detta synes mig vara oundvikligt. Och är det icke utskottets mening, att bidrag i så vid omfattning borde lemnas — och det är det icke; utskottet har själf bestämt opponerat sig deremot — så synes det mig, som om detta ärende ännu vore så oklart och sväfvande, att redan på grund af denna oklarhet, d. v. s. att man ej vet hvad man vill och ej kan angiiva någon form för vinnande af det åsyftade målet, det ej kan vara skäl att åtminstone redan nu ingå till KONGL. MAJ:ET med en skrifvelse i ärendet.

Der till kommer, att jag för min del vill accentuera hvad utskottet själf framhåller, eller att bildandet och underhållet af sockenbibliotek bör vara kommunens eller den enskilde personens sak. Vi hafva här ej kunnat undgå att observera, huru vid hvarje riksdag nya förslag framkomma, gående ut på att göra till statsinstitutioner eller till af staten understödda företag sådana, som man förr ansett vara och böra vara kommunernas eller de enskildes sak. Särskildt den, som har till

uppgift att hafva åttonde hufvudtiteln till förberedande behandling, kan ej underlåta att gifva akt på hvilka dimensioner dessa sträfvanden tagit att lägga på staten sådant, som det ej bör tillkomma staten att taga befattning med.

Det är af dessa två skäl — det ena det nu sist anförda, eller att här är fråga om ett nytt uppslag att lägga på staten sådant, som efter min uppfattning bör tillhöra kommunen eller den enskilde, och det andra, att i alla händelser ärendet nu föreligger i så oklart skick, att det förslag, som deri framkommit, efter min uppfattning ej gerna i praktiken kan effektueras — som jag för min del anser, att Första Kammaren åtminstone icke i dag bör besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t.

Härtill kan jag lägga, att för min del har jag fått en förskräckelse för dessa mångfaldiga skrivelser till Kongl. Maj:t i än den ena, än den andra frågan. De äro alldeles icke oskyldiga, ty Kongl. Maj:t är så nådig, att han alltid följer Riksdagens begäran, och har Riksdagen en gång skrivit, så är Riksdagen bunden af hvad den en gång uttalat, ty för Riksdagen finnes i allmänhet intet af mer afgörande betydelse än de uttalanden, Riksdagen sjelf en gång haft i skrivelse till Kongl. Maj:t, äfven om denna skrivelse var temligen förhastad.

Jag tror, att Första Kammaren skall kunna medgifva, att det ej föreligger tillräckliga skäl att, åtminstone såsom frågan nu ligger, besvara Kongl. Maj:t med en skrivelse i ämnet och att sålunda binda Riksdagen för framtiden. Ty uppenbart är, att med aflåtande af den här föreslagna skrivelsen Riksdagen gifver ett löfte, hvars uppfyllande kan komma att blifva statsverket ganska dyrt.

Jag yrkar afslag.

Friherre Palmstierna: Jag vill försöka att försvara utskottet mot de anmärkningar, som gjordes af den föregående högt ärade talarren. Han sade, att han vid sina inspektioner i allmänhet uppmanat församlingarne att underhålla och utveckla sina sockenbibliotek samt gifva anslag till dem. Det synes salunda, att han uppfattat sockenbibliotekens betydelse, men då jag icke är säker på, att alla andra göra så, skall jag tillåta mig att först yttra några ord om sockenbibliotek i och för sig och sedan om det ifrågasatta statsbidraget till dem.

Förmågan att läsa är ju mycket allmän hos vart folk på grund af folkundervisningen. Denna undervisning kostar ju också bortåt 16,000,000 kronor om året, och man kan säga, att för hvarje år gå omkring 100.000 barn ut från folkskolorna. Dessa barn hafva fatt lära sig medlet för vidare upplysning, medlet att tillägna sig andras tankar i tryck. Men detta medel bör ju ej sedermera ligga obegagnadt, ty jag tror, att man kan påstå, att vi, som i skolorna läst så mycket — kanske allt för mycket — och sedermera oupphörligt läsa böcker och se framför oss all denna litteratur, och således äro, om jag så må

*Ang. stats-
bidrag åt soc-
kenbibliotek
m. m.
(Forts.)*

säga, blaserade i afseende å läsning, vi kunna knappast fatta den intellektuella hunger, som förefinnes hos den ungdom, som visserligen är läskunnig, men största delen af dagen upptagen af fysiskt arbete. Denna ungdom vill läsa, och deri ligger ju intet ondt. Hvad är då det första som läses? Jo, naturligtvis tidningarne med sina nyheter och mer eller mindre goda tendenser. Men det är ej nog med den lösa maten; ungdomen vill hafva någonting ordentligt, som den kan studera, med ett ord, den vill lära sig någonting. Finnes det då icke tillgång till goda böcker, så vinner den daliga litteraturen insteg. Här har ju också utbildad sig en kolportageliteratur, som mången gång rör sig på osedlighetens fält och nästan aldrig innehåller något af verkligt värde. Man har funnit, att det är god affär att sälja massor af sådana böcker, som gå åt. Det behöfver ej kosta mycket. Man trycker billigt och så många tiotusen exemplar, att affären blir god. Det är just till följd af dessa förhållanden, som sockenbibliotek kunna vara till så stor nytta, derigenom att de kunna bereda tillfälle till både upplysande och roande läsning, till sådan läsning, som är bildande vänder tanken till det mer ideella och bidrager att förekomma, att den sämre litteraturen vinner insteg hos folket.

Men nu är det ju så, att i många socknar finnes icke något sockenbibliotek alls, och i många andra socknar äro biblioteken icke så synnerligen goda, äfven om de förr varit det. De inrättades för omkring 40 å 50 år sedan. Då fans en viss entusiasm för sådana bibliotek, men sedan dess hafva de i allmänhet stått på samma punkt och innehålla nu böcker, som visserligen äro goda, men som ingen människa längre läser. Från de kommuner åter, der anslag finnes till inköp af nya och bildande böcker, har man exempel på att böckerna utlånas ända till 10 å 15 gånger om året och att således dessa bibliotek mycket anlitas. Jag tror således, att det ej bör vara delade meningar om att sockenbiblioteken, när de äro väl skötta, äro och kunna blifva till stort gagn; och så långt voro den förre talaren och jag öfverens.

Nu återstår dock frågan, om staten skall understödja dessa bibliotek. Det är ju gifvet, att det bör i första hand ligga den kommunala och enskilda offervilligheten om hjertat att lemna dylikt understöd. Men man ser ju, att staten vill understödja och har understött åtskilligt annat, därför att man funnit, att det haft ett högt och stort ändamål, som kunde vara värdt statens understöd. Nu har den förre talaren funnit, att utskottets utlåtande vore oklart samt att det egentligen hållit sig till de fattiga och aflägsna kommunerna. Det var också utskottets mening. Utskottet hade tänkt sig, ehuru det icke uttryckligen nämnts, att man skulle få ett anslag, som icke behöfde vara så stort, t. ex. 10,000 kronor, och att bidrag icke skulle lemnas till andra kommuner än dem, der kommunen sjelf eller enskilde lemnade lika stort bidrag, äfvensom att bidraget icke skulle öfverstiga 50 kronor per kommun. Om bidraget blefve så pass litet, blefve det

icke de stora kommunerna, hvilka sjelfva hafva god råd, som komme att anmoda staten om dylika bidrag.

Nu är det ju så, att skrifvelsen till Kongl. Maj:t skulle innehålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och *på hvilka villkor* statsbidrag skulle kunna lemnas till sockenbibliotek och med dem jemförliga boksamlingar. Om således Kongl. Maj:t har ett visst anslag till sitt förfogande, hvilket anslag icke är allt för stort tilltaget, så kommer Kongl. Maj:t naturligtvis att pröfva de olika ansökningarne just med hänsyn till respektive kommuners fattigdom. Så sker ju i flere andra fall.

Med anledning af hvad jag således anfört och då utskottet för sin del ansett, att detta ändamål, hvarom nu är fråga, är så stort och viktigt, att staten bör bidraga till detsamma uppnående, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Tamm: Jag vill ej motsätta mig den mening, som utskottets ärade ordförande uttryckte, då han framhöll, att det är viktigt att tillfredsställa den hunger att läsa goda böcker, som finnes inom vårt land. Men här är enligt min uppfattning icke frågan »om», utan här är frågan »*på hvad sätt*».

Jag skall be att få instämma med den förste ärade talaren i hvad han yttrade, men vill dertill tillägga ännu ett par anledningar, hvarför jag vill motsätta mig detta förslag.

I Andra Kammarens beslut är intagen en bestämmelse, att här också skulle uppställas ett reglemente, som skulle vara gällande för sockenbibliotek. Det är inom vårt land ett reglementerande inom alla områden, som slutligen gör, att det blir alldeles odrägligt. Här skola föreskrivas de allra mest minima bestämmelser om och huru ett anslag skall få användas. Jag har haft tillfälle att se, huru inom en kommun ett sockenbibliotek bildades. Det underhölls af enskilda personer och anslag från kommunen, men det tog ingen fart. Intresset hos dem, som skulle begagna sig af detsamma, förblef högst obetydligt. Då man kom under fund med detta, öfverlemnades sockenbiblioteket till personer, som skulle utses af kommunens ledamöter. Dessa togo hand om saken. De fingo bidrag af enskilda personer och af kommunens medel, men de fingo utan vidare inblandning sjelfva styra företaget. Efter den dagen tog biblioteket fart, läsningen ökades, goda böcker tillföll biblioteket i allt större antal.

Slutligen vill jag nämna, att mången gång har jag sett, att när ett företag har startats af enskilda personer, så har det under en lång följd af år gått bra. Så har kanske intresset under någon tid minskats. Man har då genast vändt sig till kommunen med begäran om understöd. Men från den dag, då understöd blifvit lemnadt och reglemente utfärdadt för anslaget användande, så har intresset ännu mera minskats, och denna institution, som förut med lif och lust sköttes af enskilda personer, har man helt och hållet velat kasta på kommunen,

*Ang. stats-
bidrag åt soc-
kenbibliotek
m. m.
(Forts.)*

*Ang. stats-
bidrag åt soc-
kenbibliotek
m. m.
(Forts.)*

men derigenom dödas det enskilda intresset. För mig vill det förefalla, som om det skulle vara den största uppmuntran man kunde gifva de enskilda personer, som vilja drifva fram en god sak, att de få sköta den på egen hand. Att de behöfva bidrag, är aldeles gifvet, men det synes mig icke lämpligt, att de få statsbidrag med särskilda reglementen och föreskrifter. Jag ber att få yrka afslag.

Herr Anderson, Albert: Det är utan tvifvel fördelaktigt, om man kan bereda allmänheten å landsbygden i vårt land nyttig läsning, men jag är ej fullt säker på att man når det åsyftade målet på det sätt, som utskottet föreslagit. Det förhåller sig nemligen så, att kongl. patriotiska sällskapet sedan många år tillbaka årligen afsatt en summa, som skall användas till sockenbibliotek. Regeln dervid är, att om en församling eller kommun insänder femtio kronor, tillskjuter sällskapet femtio kronor, men förbehåller sig att välja den litteratur, som skall inköpas för ändamålet. Sällskapet får också rätt betydlig rabatt vid dessa inköp. Det blir naturligtvis icke så mycket litteratur för detta belopp, men hvad dessa bibliotek härigenom få, är ändock icke utan betydelse.

Resultatet har emellertid blifvit, att det anslag, som afsatts för ändamålet, nästan aldrig gått åt, och att det nu årligen endast är en eller annan kommun, som kommer med en sådan framställning. Jag kan därför ej rätt förstå, att den föreslagna skrifvelsen är så nödvändig, då, efter hvad jag varit i tillfälle att döma, intresset för att anskaffa dessa sockenbibliotek icke är så synnerligen lifligt inom kommunerna. Jag tror icke, att man når det mål, som utskottet här åsyftar, och instämmer därför med dem, som yrka afslag.

Friherre Palmstierna: Hvad den siste talarens yttrande beträffar, nämnde han ju också om ett reglementerande, nemligen att patriotiska sällskapet sjelf bestämde, hvilka böcker skulle tilldelas resp. kommuner, och det är ju möjligt, att det icke varit sådana böcker, som kommunerna ansett lämpliga.

Hvad åter angår en föregående talares yttrande om den reglementering, som här skulle vara ifrågasatt, ber jag att få påpeka, att hvarken Första eller Andra Kammarens utskott uttalat sig för något sådant reglementerande. Och Andra Kammarens utskott säger tvärtom, att det ingalunda torde gagna saken att intvinga sockenbiblioteksinstitutionen uti en viss bestämd, för hela vårt land gemensam form.

Herr Berg, Gustaf Axel: Jag kan ej neka till att det motstånd, som denna sak synes röna, på mig åtminstone gör ett ganska nedstämmande intryck. Från alla håll uttalas, att den sak, som nu åsyftas, är god och skulle lända till fromma och bättnad för de många i vårt land, som söka kunskaper och bildning. Men man vill hän-

visa dem att hos kommunerna söka bidrag för uppnående af detta goda och nyttiga ändamål. Man vet ju likvisst, huru tyngda kommunernas budgeter äro af en massa utgiftsposter, och man kan väl då förstå, att då det gäller mer intellektuella ändamål, kan, speciellt å landsbygden, benägenheten att i detta afseende träda emellan icke vara så synnerligen stor.

Ang. statsbidrag åt sockenbibliotek m. m.
(Forts.)

Den förste ärade talaren framhöll särskildt kostnaden för staten såsom någonting, hvartill man borde taga en viss hänsyn. Ja, men jag vädjar till eder, mina herrar, huruvida, då fråga varit om inrättande af en adjunktur eller professur vid något af våra universitet, Första Kammaren någonsin tvekat att lemna anslag dertill, och detta säkert med rätta, ty de förslag, som i sådant hänseende framkomma, äro nog oftast ganska befogade. Men här gäller det ett obetydligt anslag för folkundervisningens höjande, och då sätter man sig emot detta på ett sådant sätt! Jag kan, som jag nyss nämnde, icke neka till att jag tycker, att det skulle vara bra önskligt, om kammaren i detta afseende icke ville göra några svårigheter. Vi se också, huru i Danmark sådana anslag lemnas, likaså i Norge och flera andra länder.

Här finnes uti den af reservanterna från Andra Kammaren använda motivering en passus, som jag tycker vara af synnerligen stor betydelse. Reservanterna säga: »Mot den förvildning bland ungdomen, som i vida kretsar framkallat bekymmer och gifvit anledning till mycket öfvervägande, lärar ingalunda finnas något universalmedel. Men visst är, att den, som vill grundligt bekämpa detta onda, han försummar icke att, jemte andra, använda äfven det medel, som består i att bereda de unga tillfälle till en god och sund läsning.»

Nu har från mera än ett håll framhållits, huru mycket dålig och osund läsning genom dessa billiga kolportageromaner sprides bland vårt folk. Hvarför då tveka att lemna detta bidrag, som här åsyftas?

Dessutom är ju att märka, att här föreligger ju icke ett bestämdt förslag, utan endast ett förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och på hvilka vilkor statsbidrag skulle kunna lemnas till sockenbibliotek och med dem jemförliga boksamlingar.

För min del anhåller jag att få yrka bifall till detta utskottets förslag.

Herr Trygger: Jag har deltagit i utskottets behandling af detta ärende, och vi voro alla ense om att tillstyrka en skrifvelse.

För mig är det afgörande i denna fråga, att Andra Kammaren mot sitt tillfälliga utskotts utlåtande beslutat ifrågavarande skrifvelse, ty jag antager, att Andra Kammarens ledamöter bättre än vi kunna bedöma behovet af sockenbibliotek.

Det är för öfrigt ganska naturligt, att det i aflägsnare socknar

Ang. stats-
bidrag åt soc-
kenbibliotek
m. m.
(Forts.)

skall vara mycket svårt för befolkningen att få tillgång till god litteratur, särskildt om kommunen är fattig, hvarför det måste anses som en stor fördel, om genom statsbidrag det kan bli fart i arbetet för anskaffande af en lämplig litteratur.

För min del anser jag, att det är en synnerligen viktig sak, att Första Kammaren ej sätter sig mot en önskan, hvilken i en sådan fråga som denna uttalats af Andra Kammaren, och de skäl, som här äro anförda, hafva icke öfvertygat åtminstone mig om att utskottet skulle hafva origtigt bedömt saken.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Nyström, Johan Fredrik: Äfven jag vill i allo instämma med dem, som här yrkat bifall till utskottets hemställan.

Det har sagts, att genom ett anslag från staten det enskilda intresset för sockenbiblioteken skulle kunna dödas. Så kan ju i vissa andra fall möjligen blifva händelsen, men icke i fråga om den sak, hvarom vi nu tala. Visserligen skulle man kunna tänka, att enskilda mecenaters intresse att skänka böcker skulle kunna dödas eller försvagas, men jag kan icke begripa, huru läsintresset hos publiken skulle kunna försvagas genom att staten gifver penningar till bokinköp. För öfrigt tror jag icke, att flertalet socknar äro försedda med enskilda mecenater, som skulle kunna förse deras bibliotek med böcker. Tvärtom är det de kommunala myndigheterna, som skola anslå medel, och det vet man af erfarenhet, att de icke precis äro några liberala anslagsbeviljare. Dessutom torde de, som i kommunerna besluta i dylika frågor, i allmänhet de äldre medlemmarne, icke höra till de mest läslystna, utan detta lär väl vara den yngre generationen, som ingenting har att säga vid beslutens fattande.

Att patriotiska sällskapets experiment misslyckats, talar naturligtvis icke alls mot detta: ty jag får säga, att, om patriotiska sällskapet erbjöde mig samma förmån som det erbjuder kommunerna, jag skulle betacka mig. Jag vill nemligen helst sjelf välja och köpa sådana böcker, som jag vill läsa.

Herr Wieselgren: Jag är glad, att, när jag för en lång följd af år tillkaka väckte motion om statsanslag till bekostande af föreläsningar för arbetsskassen, den förste ärade talaren icke var med och således heller icke kunde bekämpa sagda mitt förslag. Ty hvad han i dag har sagt gent emot försöken att låta staten hjälpa till att sprida god litteratur bland de lägre klasserna, skulle han ju då mycket väl kunnat säga gent emot förslaget att låta dem höra föreläsningar, d. v. s. på örats väg vinna insigter.

För min del är jag öfvertygad om att man bör göra allt hvad som kan göras för att utbreda kunskaper och väcka de lägre samhällslagrens lust att tillvinna sig ökade sådana. Vi få icke glömma att just i våra dagar, då ropet på utsträckt rösträtt eller allmän röst-

rätt är så kraftigt och starkt, som det nu är, man bör känna såsom ett livsvilkor för samhället att i all möjlig mån bidraga dertill, att dessa klasser, som fordra att få ett ökad inflytande på samhällets styrelse och utveckling, också i möjlig mån blifva hjälpta att utveckla sig för dessa ökade och höjda uppgifter. Man kan icke neka till, att *en* sådan väg är den, som här föreligger. Då den förste ärade talaren nämnde, hvad han erfarit på sina visitationer, ber jag att också få tala om hvad jag erfarit på mina: det finnes icke en fängvårdsman i hela riket, som icke skall kunna vitsorda den underbart väckande och bildande inflytelse, som man inom våra fångelser ser läsning af den der befintliga litteraturen utöfva på fängpersonalen. Och det är så, som en föregående talare, utskottets ordförande, sagt: när samhället har bibragt ungdomen läskunnighet, är det icke skäl att låta tillämpningen af den kunskapen afstanna. Om annars samhället skulle kunna hjälpa att fullfölja deras bildningsarbete derigenom, att det ökade möjligheterna för sina medlemmar att vinna tillgång till god läsning, tror jag, att samhället tjenar icke blott dem, utan verkligen företrädesvis sig sjelft.

Ang. statsbidrag åt sockenbibliotek m. m.
(Forts.)

Jag ber på dessa grunder, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson, Albert: Jag ber att få förklara, att jag skulle anse det vara högst önskvärdt, om bland vårt folk god läsning kunde spridas så mycket som möjligt. Det vill jag vara med om att för min del befordra.

Talaren på uplandsbänken tycktes antaga, att de böcker, som patriotiska sällskapet utdelar, vore tråkiga; och han ville icke läsa dem. Det kan han ju gerna slippa. Men jag håller före, att, om staten skall lemna anslag för att bidraga till sockenbibliotek, det måste vara någon kontroll på beskaffenheten af den litteratur, som inköpes.

Det var blott detta jag ville säga.

Herr Billing: Jag har i allmänhet gjort mig till regel, hvilken regel jag följt i de allra flesta fall, att aldrig besvara personliga angrepp. Men jag kan icke underlåta att i detta ögonblick besvara ett sådant, nemligen från talaren på göteborgsbänken, hvilkens yttrandes första del direkt och den andra indirekt vände saken så, som om jag hade ställt mig fiendtlig mot sockenbibliotek eller litteraturs spridande. Det har jag icke gjort i mitt yttrande, och ännu mindre har jag gjort det i min gerning under en nu snart 20-årig verksamhet. Till dess han visar, att han åstadkommit så många sockenbibliotek eller anslag till sockenbibliotek, som jag har gjort, må han låta bli att i diskussionen anklaga mig som en fiende till dem. Jag har ifrat för sockenbibliotek under hela min verksamhet som biskop, och då

Ang. statsbidrag åt socienbibliotek bör jag icke här få förebräelser för att stå som en fiende till bildning eller till folkläsning.

m. m.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Det var med den största öfverraskning jag hörde, att jag skulle hafva gjort mig skyldig till de grofva förseelser, för hvilka jag nu blifvit anklagad. Jag tog endast till utgångspunkt, att föreläsningsanslaget hade ett likartadt syfte som det, hvilket är förknippadt med den nu ifrågavarande framställningen. Jag tänkte mig nästan, att det var en artighet jag visade mot den förste ärade talaren, när jag uttryckte min glädje öfver att vid det tillfälle jag omnämnde — jag mins ej riktigt, men det är väl en 15—20 år sedan — jag icke behöfde möta honom, hvilkens stora och mycket vägande auktoritet jag lärt mig att efter vexlande omständigheter hoppas på eller frukta.

Emellertid vill jag upprigtigt förklara, att i mitt yttrande ej låg det allra minsta, som efter min uppfattning kunde vara sårande för den ärade talaren, lika litet som jag har anledning att betvifla hans intresse för folkbildningssträfvandena, för hvilka jag tror, att *icke någon* fosterlandsvän kan sakna intresse.

Herr Sæve: Jag skall be att få förena mig med de ärade talare, som yrkat bifall till utskottets hemställan. Jag tror, att de flesta af oss inom denna kammare i våra skilda verksamhetsgrenar sökt att, i hvad på oss ankommit, beförtra uppkomsten eller utvecklingen af folkbibliotek. Nog har det gått lätt för dem bland oss, som haft vår verksamhet i städerna eller å andra centrala punkter, att verka i sådant syfte, men svårare är det för dem, som äro bosatta inom aflägsna kommuner, att på detta sätt verka för befördrandet af allmän folkupplysning. Man bör söka komma dessa mera aflägsset boende till hjälp, och läser man igenom utskottets betänkande, finner man äfven, att utskottet tänkt speciellt på de mera ogynsamt ställda kommunerna, då det förordat statsbidrag till folkbiblioteken.

Med särskild hänsyn dels till de kommuner, som i följd af fattigdom eller ogynsamt läge kunna behöfva understöd för sina boksamlingar, och dels till de personer, som inom dessa kommuner söka verka för det goda ändamålet och behöfva handräckning från det allmänna, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 22 och 23 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 16, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och karolinska institutet.

Om åtgärder till begränsande af studietiden vid universitetet och karolinska institutet.

Herr Törneblad: Redan år 1887 deltog jag i det arbete, som föregick aflåtandet af en skrifvelse från Riksdagen om möjligheten att förkorta studietiden. Det vill synas, att den skrifvelse, som Riksdagen då aflät, icke skulle hafva haft tillbörlig verkan, i ty att studietiden fortfarande är lång — det kan ju nog vara riktigt, ehuru jag i likhet med Första Kammarens utskott icke kan finna den statistik, som är förebragt, tillräckligt bevisande. En statistik är alltid svår, och i detta afseende är den kanske svårare än annars. Men felet, om det nu finnes ett sådant — och det tror jag nästan —, ligger väl egentligen deruti, att man må i detta ämne lagstifta huru mycket som helst, är det icke lagstiftningen, som härvidlag kommer att spela den afgörande rollen, utan det blir den praktiska tillämpningen af lagstiftningen, den anda, som råder i det hela. Är det nu så, att studietiden fortfarande är för lång — och det är nog riktigt i många fall —, tror jag icke, att man får skylla det vare sig på den ene eller på den andre, utan man får allt tänka på att det kan vara flere och åtskilliga medverkande orsaker dertill.

Kammaren har redan yttrat sig om vissa förberedande examina. Jag uttalade mig icke då. Jag har mina starka tvifvelsmål, huruvida afskaffandet af de förberedande examina kommer att förkorta studietiden. En sak är de förberedande examinas nuvarande beskaffenhet; en annan sak är, huru de förberedande examina lämpligen skulle kunna omregleras för att bilda en basis, en utgångspunkt för vidare studier vid universitetet. Kammaren har i likhet med sitt andra tillfälliga utskott uttryckligen betonat, att för de juridiska examina man icke får ersätta de förberedande examina genom att göra den egentliga kursen längre, och det är nog fullt riktigt. Men en fråga af mycket stor vikt att undersöka är den: i hvad mån är en yngling, som efter aflagd mogenhetsexamen börjar att studera vid universitetet, mogen för specialstudier? Det är nu icke alldeles så säkert, att, om han också är mogen förklarad, han genast är mogen att taga i hop med vare sig de rent medicinska eller de rent juridiska studierna eller de mera fackmessiga studierna inom den filosofiska fakulteten. Det händer nog, att han behöfver någon tid att »sätta sig» vid universitetet, och detta så mycket mera, som studiesättet vid universitetet och studiesättet vid de allmänna läroverken i mångt och mycket skilja sig från hvarandra. Jag erkänner mycket gerna, att under den senare tiden betydande förändringar skett vid universitetet och att nu större ledning, kraftigare ledning, verksammare ledning blifvit gifven de studerande, såväl för mera vetenskapliga som för propedeutiska studier, nu än förr var fallet.

Om åtgärder till begränsande af studietiden vid universiteten och karolinska institutet.
(Forts.)

Jag vill icke tala om huru det var på den tid, då jag skulle affägga min akademiska examen vid universitetet. Jag må säga, att det fans i många fall ingen ledning alls. Man fick söka den hufvudsakligen hos äldre kamrater, och man förlorade naturligtvis mycken tid derpå. Det är icke fallet nu, utan det är nu vida bättre i det afseendet. Men den mogenhet för sjelfverksamhet, som är ett nödvändigt vilkor för framgångsrika och icke alltför långa studier vid universitetet, kan man icke säkert antaga såsom befintligt äfven sedan mogenhetsexamen är affagd, och allra minst får man tro, att betyget »godkänd» i ett ämne i afgångsexamen är ett bestämdt vittnesbörd om att den godkände är i det ämnet fullmogen att göra fullt grundliga och allvarliga studier, och att han icke vidare möjligen skulle behöfva förkofra sig äfven i det ämnet.

Så mycket mindre är man berättigad till ett sådant antagande, som gifvetvis genom tillströmningen till mogenhetsexamen, hvilken varit mycket stark, nivån måste hafva sjunkit och har sjunkit. Jag vill förmoda, att det kommer att blifva bättre, sedan den medborgerliga examen blifvit införd — jag känner nu icke hvad komiterade föreslagit. Men jag vågar, på grund af mångårig erfarenhet, äfven från senare tider, såsom vittne vid examina, bestämdt påstå, att det icke är säkert, att den yngling, som är godkänd i alla ämnen och kanske till och med litet bättre vitsordad, också går till universitetet fullmogen att genast taga i hop med allvarligare uppgifter. Så mycket mindre är detta alltid förhållandet, som undervisningen vid de allmänna läroverken tyvärr icke har kunnat lägga eller åtminstone icke lagt tillräckligt mycket an på sjelfverksamhet hos den unge mannen.

Det har också mången gång talats om föreläsningarnas beskaffenhet och hurudana de böra vara. Jag skall icke alls inlåta mig närmare på det. Men det torde vara åtminstone för alla, som känna till universitetsförhållandena, temligen klart, att det är lättare sagdt än gjordt att bestämma, i hvad mån föreläsningarna skola vara rent vetenskapliga eller närmast ledande för de unge männen vid deras examensstudier. Den frågan är icke afgjord, och den är så mycket svårare att afgöra, som i många afseenden föreläsningarna suppleras af de nu lättare tillgängliga läroböckerna, som förr icke hade samma betydelse som nu.

Derjemte får jag säga, att den, som skyller det på professorerna, att det går långsamt med studierna vid universitetet, i sjelfva verket begår en orättvisa, ty det bära visserligen icke professorerna skulden för. Det kan ju vara tänkbart i ett eller annat fall. Sådant inträffar ju alltid. Men att uttala ett sådant allmänt omdöme, som man hört, visst icke i utskottets betänkande, men man och man emellan, och som man sett i tidningarna, tror jag icke vara berättigadt.

Klart är, att i vår tid bildnings- och kunskapsmaterialet i följd af sakens egen natur växer allt mer och mer. Då gäller det att

åstadkomma den rätta begränsningen. Men hvilka egenskaper vår tid än har, egenskapen att känna och tillämpa den rätta begränsningen, den är sannerligen icke 1900-talet gifven. I många fall fordrar man mycket och allt mera och mera. Jag skall blott påminna kammarrens ledamöter derom, att i nästan alla särskilda fack fordringarna växa oupphörligt. Växa icke fordringarna i helsovård? Växa icke fordringarna i arkitektur? Växa icke fordringarna i teknik, ja — och i vetenskap? Och dessa fordringar växa desto mera, ju flere de konkurrerande anstalter äro, som, hvar och en, vilja befordra sina lärjungars framgång och förkofran i lifvet. Då händer det, att kurserna ökas, då händer det, att fordringarna ökas, visserligen icke blott genom lärarnes, utan kanske i många fall lika mycket genom lärjungarne, som äro angelägna att till kampen för tillvaron rusta sig så väl, som de möjligtvis kunna.

Om åtgärder till begränsande af studietiden vid universiteten och karolinska institutet.
(Forts.)

Nu tro herrarne kanske, att jag anser, att den utrustningen skulle bäst bestå i stora kurser eller grundligt genomgående af detaljer och dylikt. Nej, det anser jag visst icke. Jag tror tvärtom, att för det praktiska tillgodogörandet det ofta kan vara nog med mycket mindre, om det läses på rätta sättet, och framför allt om det får utgöra grund för det egna arbetet och för förkofran och utveckling i lifvet af hvad man till grunden lärt sig i tillämpningsskolan.

Alltså: det ligger nästan liksom i luften, att fordringarna skola växa, och det är af yttersta vikt, att man tänker sig för i det afseendet och försöker att utfinna de medel, som skulle kunna leda till det ändamål, som vi alla vilja, nemligen att studietiden måtte vara tillräcklig för framgång i lifvet och utbildning i vetenskapen, men icke för lång. Ty det är icke nog med att i den ena skrifvelsen eller den andra, deras räckvidd må vara större eller mindre, betona ändamålet; man måste också — och det blir naturligtvis i detta fall som i så många andra en uppgift för Kongl. Maj:t, som skall allting bestyra, i synnerhet i fråga om skrifvelser — utfinna, huru det skall gå till.

Med dessa ord har jag icke på minsta sätt velat opponera mig mot det slut, hvartill utskottet kommit. Jag är gerna med om en skrifvelse. Men jag har redan från början velat säga, att hvarken med den skrifvelsen eller med det svar, som kommer, är ändamålet vunnet. Ändamålet vinnande beror på tillämpningen, och tillämpningen framför allt på den anda, som vet att finna det rätta måttet äfven i denna sak. Ty universitetet kan icke frigöra sig från dessa starka fordringar, som på alla håll tränga sig fram, att allting skall vara, jag vill icke säga idealiskt, men komplett.

Jag yrkar mycket gerna bifall till utskottets hemställan. Jag har endast velat framhålla dessa synpunkter både för frågans behandling hos regeringen och framför allt i praktiken.

Om åtgärder
till begränsan-
de af studie-
tiden vid uni-
versiteten och
karolinska
institutet.
(Forts.)

Herr Törner: Hvar och en, som känner till de fordringar, som sedan några decennier tillbaka gäلت för vår s. k. mogenhetsexamen, äfvensom den undervisningsplan, som för närvarande följes i våra läroverk för att meddela lärjungarne de kunskapsmått, som äro nödvändiga, för att de skola kunna genomgå sin mogenhetsexamen, torde väl ändå icke kunna förneka den omständighet, att det nuvarande förhållandet både med hänsyn till det sätt, hvarpå kunskaperna bibringas, och de resultat, som vinnas, väl har ett betydligt företräde framför det, som egde rum under den tid, då studentexamen aflades vid våra universitet. Nu har den föregående talaren påpekat, att den erfarenhet han gjort, dels såsom mångårig lärare och dels såsom examensvittne, gifvit honom det intryck, att många, som äro mogna förklarade, icke äro mogna för sjelfstudier. Ja, det vill jag visst icke förneka, lika litet som jag kan påstå, att alla de, som i forna tider aflade sin mogenhetsexamen, voro mogna för sjelfstudier. Men det vågar jag säga, att procenten af de för sjelfstudier mogna är större nu än förr vid våra universitet. Det vet nog den föregående talaren lika väl som jag, huru undervisningen var anordnad vid våra läroverk i gamla tider. I många fall var det så, att ville man sjelf lära sig något, kunde man ju det, men ville man det icke, kom man med en mycket liten qvantitet vetande i något eller några ämnen upp i studentexamen och fick sitt betyg för fyllande af mycket obetydliga fordringar.

Jag vågar därför hysa den bestämda öfvertygelsen, att en yngling, när han kommer till universitet, nu är mycket mer mogen för sjelfstudier än han förr var.

Den föregående talaren har vidare sagt, att ynglingen först måste »sätta sig». Jag förmodar, att den föregående talaren dermed menade, att han icke skall forcera sina studier, utan låta det inhemtade smälta. Ja, det skall han göra nu liksom förr i tiden. Det talas så mycket om att studenterna äro mycket flitiga nu än förr, de äro alldeles för flitiga, säger man; och det kan ju vara ett fel med all den myckna fliten. Men af den nuvarande bättre underbyggnaden vill jag åtminstone draga den slutsatsen, att tiden för examens afläggande icke borde väsentligen förlängas, äfven om tidens kraf nu äro något större än de förr voro. Af den statistiska tabell, som åtföljer motionen, hvilken statistiska tabell, åtminstone hvad en examen beträffar — jag tror juris kandidat-examen — blifvit något reducerad af det tillfälliga utskottet, framgår emellertid, att tiden för afläggande af de i tabellen upptagna examina — jag beklagar, att icke alla äro upptagna — numera öfverstiger den tid, som förr användes med två år och derut öfver eller, i procent räknadt, med 20 à 30 procent. Det är, synes det mig, ett farligt öfverskridande af tiden. Ty dels blir följden den, att omkostnaderna för studierna blifva vida större än de flesta af studenterna, som ofta äro obemedlade, hafva tillfälle till, dels komma de ut i lifvet vid en mycket senare ålder än de borde, och dels blir följden deraf, att när de då komma ut med en dyrbar förberedande

kurs och vid en jembförelsevis högre ålder, så måste de fordringar, som de ställa på staten med afseende på aflöning, blifva mycket större, och hägen, lifskraften, förmågan af verksamhet i det praktiska lifvet blir icke densamma, som om de kommit ut något tidigare.

Men huru skall man afhjelpa detta? Hvar ligger felet? En del orsaker hafva blifvit anförda af en föregående talare. Med hvad jag nu uttalat har jag velat visa, hvarför jag icke kan omfatta eller åtminstone blott i mycket ringa mån kan omfatta den. Skulle felet ligga deri, att våra ynglingar, våra studenter numera skulle vara i allmänhet mindre begåfvade än förr? Det tror jag icke. Jag tror icke, att förståndsutvecklingen, förståndsnivån är i sjunkande. Jag tror snarare, att den är i stigande. Ty med den omsorg man vid läroverken egnar åt de ungas förståndsutveckling, torde denna utveckling snarare bringas upp till en högre nivå än förr.

Är det då professorernas fel? Ja, jag kan icke neka till att jag tror, att det delvis är deras fel. En person, som, när frågan om de förberedande examina var före och som bättre än någon annan här i kammaren har reda på förhållandena vid universitetet, yttrade sig i frågan, sade då, att en del af professorerna äro för nitiska, d. v. s. de fordra för mycket, de öka sina kurser allt emellanåt. Det är icke ovanligt — jag har åtminstone mött många sådana exempel — att när en nyutnämnd professor tillträder sitt embete, så kommer han genast med alldeles nya fordringar. Han anser — jag klandrar det visst icke — sig skyldig att höja sitt ämne genom att höja kvantiteten på examensfordringarne. Detta är nog jemte den tid, som de förberedande examina taga, en af de väsentligaste anledningarne till att examenstiden nu är så väsentligt förlängd, och jag kan icke neka till att det vore önskligt, om man någon gång kunde fastslå, att det och det skall i den och den examen fordras för betyget godkänd — vill någon sedan hafva högre betyg, egna sig åt akademisk verksamhet, så må det vara ett annat förhållande. Men att såsom nu öfverlemnas åt nitiska examinerare att efter eget godtycke öka fordringarne, det tror jag är farligt, och jag tror, att det vore bra, om någon ändring derutinnan kunde åstadkommas.

Jag vill emellertid icke påstå, att detta är det enda sättet. Jag vill därför, med uttalande af den lifliga önskan, att någon inskränkning i studietiden måtte ega rum, be att få instämman i utskottets hemställan.

Herr Lindgren: Jag har nu varit universitetslärare i 35 år och har således, skulle jag föreställa mig, någon erfarenhet på det området.

Jag delar i många afscenden den uppfattning, som i allmänhet uttalades af den förste talaren. Jag finner med honom den föreliggande statistiken — såsom utskottet sjelf säger — temligen ofullständig. Det är svårt att åstadkomma en tillfredsställande statistik, men det kunde

Om åtgärder till begränsande af studietiden vid universiteten och karolinska institutet.
(Forts.)

Om åtgärder dock vara angeläget att hafva en sådan, i synnerhet för att se hvad till begränsan- som skulle kunna åstadkommas genom de förändringar, som nu äro tiden vid uni- på tal.

Beträffande skolundervisningen tror jag, att det vore önskligt, om man stälde undervisningen i de högre klasserna efter det system, som förr rådde under den gamla gymnasietiden, så att man lärde ungdomen att arbeta själfständigt mera än nu är förhållandet.

Hvad sedan beträffar den långa tid, som åtgår för de examina, hvilka fordras af en hvar, som skall inträda i statens tjänst, så behöfves det ingen statistik för att visa, att denna tid i vårt land är synnerligen lång och längre än någon annanstädes. När man så skall söka att utan att derigenom åstadkomma någon skada nedbringa denna tid, så står man, enligt mitt förmenande, inför ett mycket svårt problem. Utskottet har föreslagit, att man skulle vända sig till regeringen med begäran, att regeringen skulle undersöka och utreda, huruvida icke uti ifrågasvarande syfte ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid universiteten och karolinska institutet kunde vidtagas. Jag tror för min del, att visserligen åtskilligt i den vägen kan göras. Det ligger emellertid en synnerlig vikt på att den begärda undersökningen och utredningen blir tillräckligt ingående och allsidig. Det förefinnes nog i universitetens organisation åtskilliga moment, som inverka på studietidens längd. Det är nu knappast skäl för mig att ingå i detaljer på detta område, men jag kan ju påpeka sådana omständigheter, som t. ex. det moderna sträfvandet att sönderdela de särskilda vetenskapsgrenarne. Det är en alldeles gifven och klar sak, att ju flera examensämnen man får, desto längre tid fordrar examen, när man ställer det så, att det fordras särskilda betyg i de olika ämnen, hvori man uppdelat en större vetenskap. Man har då att betänka, huruvida det skall vara alldeles nödvändigt att fordra direkta betyg i de periferiska ämnen, som i själfva verket till största delen äro af likartad beskaffenhet med och ingå i ett större centralämne. Man kan ifrågasätta, om det icke dervidlag vore tillräckligt att fordra genomgåendet af en kurs och ett intyg om dess beivande.

Det har påpekats, att examinatorernas eller professorernas fordringar stundom äro allt för stora, äro allt för orimliga, och det må ju hafva sin sanning inom vissa gränser. Man måste då försöka att finna något regulativ i det afseendet. Det är ju en ganska delikat och svår sak, när det gäller att icke uppställa sådana fordringar och regler, att universitetsundervisningen förlorar sin vetenskapliga karakter och blir en ren skolundervisning. Att någonting dervidlag kan göras, betvivlar jag dock icke. Men hvad som skall göras och huru detta skall göras, det måste blifva föremål för en ingående undersökning.

Det finnes äfven ett annat moment, som inverkar ofantligt mycket på studietidens längd; och det är ungdomens förhållande. Det

är enligt mitt förmenande alldeles nödvändigt för att den unge studenten skall kunna utbildas till man och karakter, att det lemnas honom den frihet, som studentlivet erbjuder. Men å andra sidan är det gifvet, att det finnes unga män, som missbruka denna frihet, och då staten ställer till studenternas förfogande institut och undervisning, så se ju vi alla, som hafva någon erfarenhet på detta område, många som oordentligt och ofullständigt begagna sig af dessa förmåner och derigenom ovilkorligen förlänga sin studietid. Det behöfves således en reglering med afseende å både universitetens organisation, examensväsendet och ungdomens studiesätt. Något resultat kan man således åstadkomma endast för så vidt man får en fullständig och genomgående utredning af dessa förhållanden.

Såsom utskottet sjelft för resten påpekat, tillkommer ännu en omständighet, som är egnad att förlänga studierna, och det är fullgörandet af värnplikten, sådan den nu blifvit organiserad. Inom vissa studiegrenar, särskildt sådana, der praktiska öfningar äro i stor utsträckning obligatoriska, såsom inom det medicinska gebietet, der de studerande väl borde i afseende å sin värnpligt utbildas till och tjenstgöra såsom läkare, vore det af vigt, att man ordnade deras värnpligt så, att de deraf hade den största möjliga nytta i det afseende, i hvilket dessa unga män böra såsom värnpligtige användas af staten, d. v. s. såsom läkare eller biträdande läkare, samt att deras värnpligt infölle under en sådan period, att den blefve för dessa studier så fruktbarande eller åtminstone så litet hinderlig som möjligt.

Jag hoppas således, att, om en sådan allsidig och genomgående utredning af förhållandena kommer till stånd, någonting deraf skall framgå, som skall göra det möjligt att nedbringa studietiden till ett skäligt antal år.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Sjöholm: Då för någon tid sedan här debatterades frågan om afskaffande af de s. k. förberedande examina, som nu äro stadgade såsom vilkor för rätten att affägga juridiska examina, var jag af en från kammarens flertal afvikande mening och yttrade mig mot affåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t i angifvet syfte. Jag skall icke upprepa eller ens beröra de skäl jag då framhöll. Under denna debatt framställdes yrkande om återremiss, hvori jag förenade mig, i hopp att denna skrivelse skulle affattas på sätt utskottet nu gjort i fråga om reglerandet af examina i allmänhet. I nu föreliggande utlåtande har utskottet icke bestämdt uttalat sig om afskaffande af någon som helst examen, utan endast om studietidens begränsning, och deremot har jag i dag lika litet som förut något att invända. Jag är fullt förvissad om att den kongl. proposition, som kommer att affåtas till Riksdagen med anledning af den skrivelse, som här är ifrågasatt, blir affattad med varsamhet och försigtighet, och då har jag ingenting

Om åtgärder till begränsande af studietiden vid universitetet och karolinska institutet.
(Forts.)

emot en sådan skrifvelse, hvarför jag får yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo andra särskilda utskottets den 25 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, dels ock vissa inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

Herr Sjöcrona: I afseende å föredragningen af detta betänkande skall jag tillåta mig hemställa, i öfverrensstämmelse med hvad som alltid iakttages i likartade fall, att det nu ifrågavarande utlåtandet föredrages punktvis, att det under punkt 1:o upptagna lagförslag föredrages paragrafvis, att vid föredragning af 1 § i lagförslaget diskussionen får röra sig om förslaget i dess helhet, att af lagförslagens paragrafer icke uppläsas andra än de, beträffande hvilka uppläsning begäres, samt att, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunnat föranledas.

Jag har äran framställa anhållan om proposition på detta yrkande.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

*Lagförslag
ang. uppfostran
i vanartade och
i sedligt afseende
försummade
barn.*

Utskottets förslag till lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.

1—7 §§.

Godkändes.

8 §.

Herr Sjöcrona: I afseende å denna paragraf ämnar jag naturligtvis icke framställa något yrkande om afslag å utskottets förslag. Men deremot ber jag att få göra en framställning om ändring i tryckeriets förslag. Som herrarne af betänkanDET behagade inhemta, har

på första raden bortfallit ett »i»: »pröfvar barnavårdsnämnd i särskildt fall». Jag anhåller att få rätta detta tryckfel.

Herr Östberg: Den rättighet, som genom denna lag lemnas barnavårdsnämnd, att besluta om barns skiljande från föräldrarna måste anses vara af en mycket stor och ingripande betydelse. Så har saken också uppfattats i utlandet i alla liknande lagstiftningar. Det är att märka, att man hittills i allmänhet har velat tillerkänna denna rättighet att förordna om vanartade barns skiljande från sina föräldrar åt domstolar eller administrativa myndigheter. Så har det varit i Sverige. I England är det fredsdomaren, som fattar beslut i sådana fall, i Tyskland är det en förmynderskapsrätt. I Norge har man anordnat ett särskildt »Værgeraad», och der är det föreskrifvit, att domaren i orten skall vara ledamot i »Værgeraadet». Likaså har man i Danmark velat insätta domaren till ordförande i det råd, som skulle förordna om barns skiljande från föräldrarna. Man har emellertid i det nu föreliggande förslaget gått en något olika väg. Man har stadgat, att det tillhör barnavårdsnämnden, det vill i de flesta fall säga skolrådet inom församlingen, att besluta om barns skiljande från föräldrarna, då sådant pröfvas lämpligt, och detta beslut går genast i verkställighet. Underställning förekommer i sådana fall, der föräldrarna icke gifva sitt skriftliga samtycke till åtgärden.

Det synes mig emellertid vara allt för svaga garantier för att denna viktiga rättighet skall under alla förhållanden blifva på ett rätt sätt utöfvad. Det anmärkes i betänkandet, att utskottet icke vill »bestrida möjligheten, att fall af ovis nitälskan kunna förekomma, då barnavårdsnämnderna låte sig bestämmas af andra grunder än sådana, som höra till lefvernet». Ja, det är nog säkert, att misstag kunna förekomma. Man får då icke säga, att det kan vara tillräckligt, om föräldrarna gå in på saken. Man kan alltför väl tänka sig, att föräldrarna genom lockelser eller hotelser af ett eller annat slag kunna förmås att gå in på en sådan åtgärd utan att de i sjelfva verket äro med om densamma. Men det kan också hända, att föräldrarna gifva sitt samtycke till en sådan åtgärd, men att den ingalunda är lämplig eller riktig ur den synpunkten, att man vill vinna det, som är lämpligast och bäst för barnet. Det är för att förebygga, att misstag komma att ske, som jag anser, att man bör söka någon större garanti för att ett sådant beslut måtte föregås af en verkligt noggrann pröfning. Jag har därför trott att man bör föreskrifva, att verkställigheten af beslut om barns skiljande från hemmet alltid bör underställas den myndighet, som i detta afseende är den öfvervakande, d. v. s. Kongl. Maj:ts befallningshafvande, och att således detta skulle ske icke blott då föräldrarna bestrida åtgärden, utan i alla händelser. Må man icke invända, att en sådan underställning medför stor omgång och tidsutdrägt. Med den ställning Kongl. Maj:ts befallningshafvande intager kan jag icke inse, att detta skulle medföra några praktiska

*Lagförslag
ang. uppfost-
ran åt vanar-
tade och i sed-
ligt afseende
försunnade
barn.
(Forts.)*

*Lagförslag ang. uppfost-
ran åt vanar-
tade och i sed-
ligt afseende
försummade
barn.*
(Forts.)

olägenheter. Det vore helt annorlunda, om man ville välja den ut-
väg, som föreslagits af en motionär i Andra Kammaren, nemligen att
domstol skulle pröfva åtgärden, i fall denna bestredes af föräldrarne.
Då jag således anser, att en så betydelsefull åtgärd som att skilja
barn från deras föräldrar bör omgärdas af större garantier, än som i
det föreliggande lagförslaget finnas upptagna, så anser jag att det vore
lämpligare, att paragrafen återremitterades till utskottet, på det att
denna fråga måtte kunna tagas i förnyad ompröfning.
Jag tillåter mig därför hemställa om återremiss af paragrafen.

Herr Sjöcrona: Det är visserligen en sanning att — såsom den
siste talaren yttrade och såsom utskottet äfven till fullo erkänt —
det är en mycket viktig och ingripande sak att skilja barn från deras
föräldrar. Men så utomordentligt viktigt kan det väl ändå icke
vara, att man icke skulle kunna låta bero vid barnavårdsnämndens
beslut i sådana fall, der alla vederbörande äro ense i frågan, och det
finnes ju icke några andra vederbörande än barnets föräldrar. Jag
kan därför icke finna, att det skulle vara i ringaste mån behöfligt att
vidtaga något sådant steg, som den siste ärade talaren åsyftade. Det
har icke varit ifrågasatt hvarken af komitén eller af Kongl. Maj:t
eller af någon annan. Den praktiska betydelsen deraf skulle ju blifva,
att den öfverordnade myndigheten skulle belastas med en ofantlig
mängd af ärenden, vid hvilka denna myndighet naturligtvis icke kunde
göra någonting annat än att godkänna beslutet. Det kan väl icke
vara meningen, att, när ingen vore missbelåten med saken, Kongl.
Maj:ts befallningshafvande skulle ställa till med att höra en mängd
personer och vidtaga en vidlyftig utredning.

Jag tillåter mig hemställa, att kammaren, med afslag å yrkandet
om återremiss, måtte godkänna paragrafen.

Herr Östberg: Gent emot hvad som nyss yttrades vill jag en-
dast framhålla, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande naturligtvis borde
tillse, hvilka skäl som blifvit anförda för beslutet, och följaktligen äf-
ven pröfva dessa skäl. Kongl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning
skulle således visst icke endast innebära ett godkännande af hvad i
nämnden förut beslutats.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad och propositioner i enlighet med derunder framställda yrkanden blifvit gjorda, god-
kändes den föreliggande paragrafen, efter rättande af det anmärkta
tryckelet å första raden i 8 §, der näst efter ordet »barnavårdsnämnd»
skulle tilläggas ordet »i».

9—14 §§.

Godkändes.

15 §.

Herr Östberg: Om man jemför lydelsen af tredje momentet af denna paragraf i Kongl. Maj:ts och i utskottets förslag, så kan man ju säga, att den reella skillnaden dem emellan icke är särdeles stor. Det har utskottet också sagt. Men utskottet har genom sin motivering velat markera, att det förefinnes en verklig skillnad mellan utskottets och Kongl. Maj:ts uppfattning. Jag skall därför anhålla att något få granska den för denna paragraf anförda motiveringen.

Utskottet säger der, att det är utskottets öfvertygelse, att åt de små hemmen bör tillmätas ett afgjort företräde, och åberopar såsom skäl därför den vunna praktiska erfarenheten såväl i vårt land som i utlandet. Emellertid tror jag icke, att utskottet kan visa, att en sådan erfarenhet vunnits eller att utskottet kan ådagalägga, att dess påstående är riktigt. Jag för min del har den uppfattningen, att något bestämdt svar icke kan gifvas på den frågan, huruvida uppfostringsanstalter för vanartade barn lämpligast och riktigtast böra vara af större eller mindre omfattning.

Med påpekande af den stora faran af att de bättre elementen inom en anstalt taga intryck af de sämre, säger utskottet, att intet annat värn deremot finnes, än att elevernas antal så begränsas, att nödig kontroll kan utöfvas på hvar och en enskild. Detta finner sitt uttryck deri, att utskottet anser, att antalet elever bör begränsas till 30.

Jag tror, att det är alldeles riktigt att säga detta. Om man ser på förhållandena i utlandet, skall man finna, att det ingalunda är fallet, att man der föredragit de små anstalterna. Det säger erfarenheten alldeles tydligt. Jag vet mycket väl, att det i utlandet varit mycken strid om denna fråga. I England var för 5 à 6 år sedan en särskild komité nedsatt, hvilken kom till det resultatet, att af komiténs 9 medlemmar 5 stodo på den ena sidan och 4 på den andra. Dessa 5 voro visserligen af den meningen, att man borde söka att få så små anstalter som möjligt, men de öfriga 4 medlemmarne försvarade den anordning, som är tillämpad i England och för öfrigt i de flesta länder. Man kan således icke med någon synnerligen stor kraft åberopa sig på det resultat, till hvilket denna komité kommit.

Jag vågar påstå, att utskottet icke kan framställa något bevis i detta fall. Det är ett resonnement man kan göra, men erfarenheten bekräftar det icke.

Det synes af utskottets motivering, som om utskottet skulle hafva ansett, att den i Norge nyligen upprättade anstalten vid Bastö är lämpligt ordnad; men denna anstalt kan med allt skäl rubriceras såsom en stor anstalt. För närvarande inrymmer den 90 elever, men det är fråga om att utvidga densamma så, att den skulle kunna mottaga ytterligare lika många; och då skulle man ju få en anstalt med 180 elever. Nu säger man, att den är anlagd efter det s. k. Cottage-Home-systemet, d. v. s. att anstalten är fördelad i flera hem under en

Lagförslag
ang. uppfostran
än åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.
(Forts.)

Lagförslag ang. uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.
(Forts.)

husfader. Ja, huru förhåller det sig med detta? Dessa elever bo i särskilda byggnader till ett antal af 30 i hvarje. Byggnaderna ligga på 5- à 600 fots afstånd från hvarandra, men äro icke skilda genom stängsel eller något dylikt. För öfrigt intaga eleverna sina måltider icke i hemmen, utan i en gemensam matsal; de hafva vidare gemensamma verkstäder och gemensamma skolsalar samt äro ute i arbete tillsammans. Man kan således visst icke säga, att denna anstalt är fördelad i alldeles skilda afdelningar, ty mellan dessa råder till största delen gemensamhet. Anstalten skiljer sig i afseende å den yttre anordningen egentligen icke alls från öfriga anstalter. En skilnad i afståndet mellan byggnaderna på ett eller annat hundratal fot betyder i sjelfva verket ytterst litet. Jag anser därför, att denna anstalts exempel ingalunda kan afgöra frågan.

Jag vill i stället såsom min mening uttala, att resultatet af en anstalts verksamhet beror i ganska liten mån på huruvida antalet elever är större eller mindre, utan resultatet beror helt och hållet på huruvida man lyckas få lämplig personal vid anstalten. Detta gäller såväl om den högre ledningen som med afseende å förmän, yrkes- och andra lärare o. s. v. Derpå ligger den yttersta vikt. De enskilda anstalterna hafva därför ett rätt stort företräde framför statsanstalterna just deruti, att de enskilda anstalterna kunna lättare få personer, som äro särskildt lämpliga, och äfven hafva större makt att, om en person befinnes olämplig för den plats han fått, göra ombyte.

Det är en sak, som man vid de mindre hemmen alldeles förbiser, och det är den stora vigten af att kunna utbilda eleverna till färdigheter, som kunna komma dem till godo i framtiden. Nu vill utskottet göra gällande, att man bör hufvudsakligen undervisa dessa elever i jordbruk, trädgårdsskötsel o. d. Men man måste vid behandlingen af eleverna rätta sig efter deras anlag, och det kan man ju begripa, att icke alla hafva särskilda anlag för att blifva jordbrukare. Det är därför en stor fördel, om man efter de individuella anlagen kan utbilda dem för olika yrken. Dessutom är det klart, att under våra långa vintrar är det ytterst svårt att sysselsätta en samling gossar med arbete, som hör till jordbruk, ännu mindre till trädgårdsskötsel. Det är då nödigt att anvisa dem arbete inomhus. Men deraf blir en nödvändig följd, att man måste anställa ett större antal lärare och förmän, än som kan synas vara behöfligt i förhållande till antalet elever, och detta gör, att sådana anstalter blifva oskäligt dyra.

Jag skulle i detta sammanhang vilja äfven yttra något om hvad utskottet säger på sid. 26. Der vill utskottet framhålla möjligheten af att en allmän uppfostringsanstalt skulle kunna på en gång upptaga elever, som af domstolar äro dömda att intagas i uppfostringsanstalt — d. v. s., enligt det nu föreliggande lagförslaget, ynglingar mellan 15 och 18 år — och yngre, vanartade barn, låtom oss säga mellan 10 och 15 års ålder. Utskottet säger härom, att »dessa båda stadganden tillsammans skulle kunna innebära, att en anstalt

kan vara på en gång skyddshem för vanartade under 15 år, som omhändertagits af barnavårdsnämnd, och uppfostringsanstalt, till hvilken skulle kunna hänvisas sådan brottsling mellan 15 och 18 år, om hvars intagande i dylik anstalt domstol förordnat». Jag vill emellertid — just med anledning deraf, att jag är ledamot af styrelsen för åkerbrukskolonien Hall — såsom min uppfattning uttala, att, om man med yttrandet har afsett denna anstalt, jag håller före, att något dylikt icke utan stor olägenhet låter sig göra. Hela anstalten är ordnad för att intaga yngre elever, och man har alltid varit ytterst angelägen om att icke intaga pojkar, som varit äldre än 15 år. Då äldre mera förderfvade gossar alltid utöfva ett ofördelaktigt inflytande på de små gossarne, är det gifvet, att, om man får alltför gamla elever, detta kommer att medföra ytterst stora svårigheter i fråga om disciplinens upprätthållande o. d. Derför tror jag, att det är ett mycket stort fel att vilja sammanföra barn af så skilda kategorier.

Det har mången gång uppstålts såsom en regel, att man skall skilja barnen icke efter brottsligheten, utan efter åldern. Må vara, att en sådan regel tål modifikation, men jag tror dock icke, att utskottet har rätt i sin åsigt, att ett sådant sammanförande, som här omtalas, vore lämpligt. Det betraktas visserligen af utskottet såsom en nödfallsutväg, men jag tviflar på att denna utväg kommer att visa ett godt resultat. Det kan visserligen tänkas, att man bland smågossar skulle kunna taga in äldre, men då måste det vara sådana, som äro mycket outvecklade, så att de kunna anses stå på barnens ståndpunkt. Vid en sådan generell sammanföring, som här ifrågasatts, kan man emellertid icke tillse, att detta blir iakttaget.

Med afseende å åkerbrukskolonien Hall har jag icke kunnat tänka mig annat, än att denna koloni skulle blifva inrangerad bland skyddshemmen, som hafva till uppgift att mottaga gossar under 15 års ålder. Under sådana förhållanden och om Hall skall fortsätta med sin verksamhet — hvilket man ju icke kan annat än anse riktigt — blir enligt min tanke följden den, att kolonien får uppgöra med några landsting om att tienstgöra såsom skyddshem för deras räkning.

Jag har velat uttala dessa mina åsikter, enär jag ansett, att utskottets yttrande i motiveringen icke är riktigt. Då jag erkänner, att skillnaden i formuleringen af utskottets och af Kongl. Maj:ts förslag är ganska ringa, skulle jag ju kunna nöja mig med att lemna utskottets formulering utan anmärkning; men med afseende å hvad jag förut yttrat torde det vara mera konsekvent att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag; och jag anhåller därför att vid tredje momentet få göra ett sådant yrkande.

Herr Sjöcrona: Herr talman, mine herrar! Det är ju ganska naturligt, att en ledamot af styrelsen för åkerbrukskolonien Hall har den åsigten, att en anstalt med plats för så många, som Hall nu erbjuder, är mycket lämplig; och utskottet har icke heller på något sätt

*Lagförslag
ang. uppfostran
än åt vanartade
och i sedligt
afseende försummade
barn.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. uppfostran
att vanar
tade och i sed-
ligt afseende
försummade
barn.
(Forts.)

rigtat något klander mot Hall — tvärtom har utskottet gifvit fullt erkännande åt denna anstalt, så mycket hellre som utskottet haft tillfälle besöka densamma och öfvertygat sig om att denna anstalt är så bra, som en anstalt med så stort antal barn möjligen kan vara.

Hvad nu skilnaden mellan Kongl. Maj:ts och utskottets förslag angår, så har ju den förste talaren sjelf erkänt, att denna skilnad egentligen icke är så synnerligen stor. Utskottet har ju tillerkänt Kongl. Maj:t rätt att bestämma ett större barnantal; och alldeles samma rätt hade Kongl. Maj:t förbehållit sig i sitt förslag. Enda skilnaden är den, att utskottet, i öfverensstämmelse med hvad komitéen gjort, uttalat, att ett antal af 30 skulle vara det i allmänhet lämpligaste. Utskottet har ju också i sin motivering, som jag tillåter mig återopa, men som är för lång att nu uppläsa, antydtt, att en sådan anordning som vid Bastö skulle kunna vara fördelaktig; och den förste talaren tyckes ju vara af samma mening. Emellertid erinrar jag derom, att norska regeringens departement för det Indre uppställde den frågan, huruvida man kunde, då man skulle bygga nya hem, anordna dem för ett högre antal än 30. Derpå fick departementet af de erfarne män, som rådfrågades, det svar, att så ej borde ske.

Den förste talaren sade, att erfarenheten icke ådagalagt, att stora anstalter skulle vara mindre fördelaktiga än de små. Ja, det beror på huru man läser och uppfattar saken. Utskottet har den bestämda uppfattningen, att erfarenheten ådagalagt, att de mindre anstalterna äro bättre, och detta synes mig också ligga i sakens natur; ty det är alldeles uppenbart, att om man sammanför ett större antal sådana barn, ökas möjligheterna att bland dem få ett eller flera, som utöfva ett skadligt inflytande på de öfriga. Detta synes mig vara alldeles nog sagdt för att bevisa de mindre anstalternas företräden framför de stora.

Om det för öfrigt är meningen, såsom önskligt vore, att man skulle få en anstalt för hvarje län eller åtminstone en för två län, behöfver man ju ej ha så ofantligt stora anstalter, då man väl får hoppas, att ej allt för många barn inom hvarje län skola behöfva tagas om hand på detta sätt.

Hvad angår utskottets yttrande å sid. 26 i utlåtandet, att tills vidare under öfvergångstiden en anstalt borde kunna vara både skyddshem och förbättringsanstalt för minderåriga förbrytare, så skall jag erkänna, att utskottet dervid verkligen åsyftat Hall; och det blir nog nödvändigt, att en sådan anordning vidtages. Utskottets uttalade åsigt öfverensstämmer ock med Kongl. Maj:ts, ty såväl i propositionen n:o 7 som i propositionen n:o 30 antydes uttryckligen, att Hall tills vidare skulle kunna användas för båda ändamålen, hvilket, såsom jag redan nämnt, torde blifva nödvändigt under öfvergångsperioden. För öfrigt blir frågan om Halls användning på sådant sätt under längre eller kortare tid en affär mellan Halls styrelse och Kongl. Maj:t. Huru den saken kan komma att ordnas, vet jag ej; vill sty-

relsen icke gå in på en sådan anordning, kan den ju ej tvingas der- till, men då får väl icke heller styrelsen räkna på något anslag af statsmedel.

Emellertid är jag fullkomligt ense med den ärade talaren derom, att Hall lämpligen bör öfvergå till ett skyddshem för ett eller två län; och då kunna väl der vidtagas sådana anordningar, att Kongl. Maj:t vid detta skyddshem ger tillstånd till mottagande af större barn- antal än 30.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Jag skall blott be att få på det allra be- ständaste ansluta mig till den åsigt, som den förste ärade talaren yttrade, när han påpekade olämpligheten af att sammanföra äldre och yngre barn af denua beskaffenhet i samma anstalt. Men såsom den senaste ärade talaren antydt, är det ju endast ett provisorium, om hvilket utskottet här talat, och det är säkerligen utskottets innerligaste önskan, att detta provisorium måtte blifva *så kort som möjligt*.

Hvad beträffar jämförelsen mellan de större och de mindre an- stalterna, skall jag be att få erinra kammaren derom, att i Riksdagens skrifvelse det är särskildt uttaladt att Riksdagen såsom allmän regel anser, att smärre uppfostringsanstalter ega företräde framför större sådana. Det är således i fullkomlig öfverensstämmelse med Riks- dagens egen åsigt, som det framlagda förslaget har affattats.

Herr Annerstedt: Herr grefve och talman, mine herrar! Be- träffande de två system, som i fråga om förbättrings- och uppfostrings- anstalter för unge förbrytare samt för vanartade och försummade barn förefinnas, hafva komiterade omfattat den åsigten, att smärre an- stalter vore obetingadt att föredraga framför de större. Emellertid hafva såväl komiterade som äfven den talare, hvilken här uppträdt till förmån för komiténs berörda uppfattning, samtidigt erkänt, att organisationen af en sådan anstalt som exempelvis Bastö syntes ganska tillfredsställande. Såsom emellertid här redan af en talare påpekats, kan den anstalten omöjligt rubriceras som en anstalt, beräknad för 30 barn; der finnas för närvarande 90, och det är fråga om en ytter- ligare utvidgning för att kunna mottaga ännu flera. Förhållandet är väl också det, att det rätta elevantalet vid en anstalt framför allt beror derpå, huru en sådan anstalt är inrättad. En inrättning, som rym- mer 100 elever, kan till följd af de anordningar, som der träffats, vara mycket mera tillfredsställande än en anstalt för högst 30, vid hvilken erforderliga anordningar saknas. Erfarenheten torde således ådaga- lägga, att det ej kan uppställas någon allmängiltig regel, hvilket elev- antal är det i och för sig lämpligaste, utan att detta beror helt och hållet på anstaltens anordnande och den der anställda personal.

Vid angifna förhållande är den affattning, Kongl. Maj:t i sin proposition gifvit ifrågavarande stadgande, i formelt hänseende mera

*Lagförslag
ang. uppfost-
ran åt vanar-
tade och i sed-
ligt afseende
försummade
barn:
(Forts.)*

tillfredsställande än särskilda utskottets redaktionsförslag, allra helst med den förklaring af stadgandets betydelse, som i afton gifvits. Det torde icke böra lemnas obeaktadt af kammaren, att inrättandet af dessa anstalter med i regel högst 30 elever skulle blifva en ganska dyrbar organisationsform. Faran är då nära till hands att, enär man ju äfven vid dessa anstalters inrättande lär komma att se på kostnaden, anstalterna i stället icke få den fullständiga utrustning, som ovilkorligen erfordras, om de skola uppfylla det med dem afsedda ändamål. Ty det är icke nog att vid anstalten hafva en husfader; han må hafva huru stor kärlek och intresse för sitt kall som helst, så fordras dock, om han skall kunna fylla sina åligganden mot 30 elever, att han får tillräckligt antal medhjelpare dels för elevernas bevakning och hållande till ordning, dels ock för deras undervisande ej blott i landtbruk, trädgårdsskötsel eller annat handtverk, utan äfven i de läroämnena, som i folkskolan förekomma.

Under sådana förhållanden föreställer jag mig — i synnerhet om två eller flera landsting förena sig om en anstalt — att antalet 30 skall redan från början visa sig alldeles för lågt. Om bestämmandet af det lämpliga antalet barn, på sätt Kongl. Maj:ts förslag innehåller, öfverlemnas åt Kongl. Maj:t, torde väl kammaren kunna hysa den säkra tillförsigt, att Kongl. Maj:t efter sakkunniges hörande, lärers bestämman det antal, som i det särskilda fallet anses vara mest lämpligt.

Jag tror således Kongl. Maj:ts förslag till redaktion vara vida bättre än utskottets och yrkar därför bifall till det förra.

Herr Sjöcrona: Her talman, mine herrar! Med anledning af hvad den siste talaren yttrade om Bastö, ber jag endast att få fästa uppmärksamheten derå, att man ju kan ha en anstalt afsedd för många elever, men dessa fördelade på särskilda hem, som hvar för sig icke rymma flera än 30. I öfrigt gick den siste talarens motivering helt och hållet derpå ut, att det viktiga är icke, om anstalten är större eller mindre, utan om lämpliga anordningar äro vidtagna samt föreståndare och personal rätt sköta sin sak. Ja, är det så, då tillåter jag mig verkligen fråga, hvarför Kongl. Maj:t i sitt förslag uttryckligen sagt: »Högsta antalet skyddslingar, som må samtidigt vara intagna i ett skyddshem, bestämmas af Konungen.» Ty inverkar det ej, huru stort antalet är, så behöfver väl icke Konungen besväras med att bestämma detta antal vid hvarje skyddshem.

För öfrigt har ju äfven enligt utskottets förslag Konungen pröfningsrätt, men utskottet har velat antyda, att i vanliga fall vore lämpligast att ej hafva flera än 30. Detta förslag medför den praktiska fördelen, att i de fall, der man ej har behof af större hem än för 30, behöfver man icke besvara Kongl. Maj:t med en underställning af frågan.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen, i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af den föreliggande paragrafen samt vidare derpå att kammaren skulle godkänna paragrafen med den ändring, att 3 mom. erhöles den lydelse Kongl. Maj:t föreslagit; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Herr *Björlin* afgaf en motion, n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändring af vissa paragrafer i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot.

Denna motion föredrogs och hänvisades till lagutskottet.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 54, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning rörande skogsväsendet.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 52, i anledning af väckt motion angående bestämmelser i fråga om revisionen af aktiebolags och registrerade föreningars för ekonomisk verksamhet räkenskaper och förvaltning; samt

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till

Tisdagen den 29 April.

lag angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag.

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången borlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10,40 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
